

Religiositat popular
El «Rocío» i altres
manifestacions

102

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma.
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà.
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat.
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església.
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovirosa (exh.).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (exhaurit).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collell i Bancella.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (exh.).
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC, Escoltisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Índex 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC, Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nordafricana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia.
- 27 L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Aina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Taizé: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La Immigració a Catalunya. Antologia: F. V. García, «el rector de Vellfogona» (exhaurit).
- 38 El laicat, avui.
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975.
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966.
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres.
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976.
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe.
- 48 Confirmació i comunitat. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» (1963) (exh.).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1985).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristiana conscient i responsable.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el deessant i l'esperança.
- 60 Taizé: una interpretació.
- 61 Damí Esteia, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana (exhaurit).
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Pregiar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religiosos als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (exh.).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficientes mentals (exhaurit).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J. B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.
- 96 La llengua de l'Església a Catalunya.
- 97 La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.
- 98-99 Ministeris per a la comunitat. La poesia religiosa de Verdager.
- 100 La Vella pasqual
- 101 Sobre la pastoral a Catalunya (1969-1987).
- 102 Religiositat popular

QUA DERNS DE PASTORAL

102

1987

SUMARI

●	PÒRTIC	
	Sobre la religiositat popular	5
●	ESTUDIS	
	Religiositat popular, <i>Lluís Duch</i>	8
●	EXPERIÈNCIES I REFLEXIONS	
	Romeries immigrades amb murcians i andalusos, <i>Joan Subirà</i>	19
	El Rocío, a Cerdanyola, <i>Josep M. Mora</i>	29
	El Rocío, a Sant Joan Despí, <i>Joan Sanmartí</i>	31
	El Rocío, a Vila-seca, <i>Jordi Rosell</i>	34
	El Rocío, a Sant Joan de Vilatorrada, <i>Josep Casals</i>	35
	Processó de la Torrassa, <i>Valentí Balaguer</i>	36
	«Cofradía de la Santa Cruz», a la Mina, <i>Francesc Vilamala</i>	38
	Fitxes diverses	40
	Acollir, purificar, integrar, <i>Joaquim Brustenga</i>	44
	Necessitat de clarificació, <i>Pere Domènech</i>	46
●	L'OBRA DOR	
	Com programar un curs en una parròquia, <i>Francesc Segalés</i>	50
●	QUATRE VENTS	
	Solsona, <i>Climent Forner</i>	64
	Tarragona, <i>Jordi Figueras</i>	70
	Urgell, <i>Antoni Mirabet</i>	72
●	REBALLS	
	per <i>Josep M. Totosaus</i>	75
●	VIDA DEL CENTRE	77

RELIGIOSITAT POPULAR

Les devocions —més o menys folklòriques— del sud de la península s'han anat introduint a Catalunya i han pres més volada d'ençà de la instauració de la democràcia. Per un general, se centren entorn de determinades imatges i donen un gran relleu a les processons.

Arran de la reforma litúrgica conciliar (i consti que el Concili i la reforma litúrgica no n'han estat, ni de bon tros, les úniques causes)— han estat arraconades nombroses imatges i han anat caient com a fulles mortes tota una pila de processons que tenien un gran arrelament: pensem en el Corpus (començant per la ciutat de Barcelona), els rosaris de l'aurora, la setmana santa... o els enterraments pels carrers. Darrerament se n'ha reintroduït alguna. Però, ni que assegurem una ambientació ben respectuosa i religiosa, com va ser el cas de Badalona, la darrera setmana santa, o com la processó dels armats, de Vic, que va reprendre's l'any 1982, no ens podem sostreure a la impressió global que es tracta d'un revival i que la marxa de la fe i de les comunitats creients entre nosaltres no passa, avui, per aquest tipus de manifestacions ni de «recuperacions», les quals no comptaran, per descomptat, amb l'entusiasme general de la gent de «missa» (i no cal dir ja dels creients més actius i compromesos). Potser sí que es mantindrà la processó de Verges, el dijous sant, amb la dansa de la mort; però més com una reliquia del nostre folklore que com una manifestació de la vigoria de la fe d'una comunitat.

Aquestes consideracions són vàlides, també, per a les devo-

cions populars vingudes del sud. S'hi afegeix, encara, el seu caràcter «exòtic». No solament ens apareixen desplaçades en el temps: ens traslladen, també, a altres àmbits geogràfics, històrics i culturals. Tampoc no semblen apuntar cap a un futur d'arrelament i plena integració nacional d'unes capes de la població que han triat Catalunya com la terra del seu demà i dels seus fills, sinó que afavoreixen la coagulació i la diferenciació d'uns grups per unes raons d'origen que miren més endarrera que endavant i que semblen més pròpies d'identificacions d'ordre tribal o d'èpoques històricament reculades (pensem en Santa Eulàlia de Provençana, és a dir, dels «provençals», a Barcelona) que no pas d'aquest futur en el qual cada dia que passa anem penetrant més i que té i tindrà unes característiques ben diferents. Si, a més, hi afegim interessos polítics, que van més enllà dels més superficialment electoralistes, i que àdhuc apunten cap a un entorpiement de la nostra recuperació nacional, aleshores és ben clar que no estem autoritzats a jugar amb foc i que l'Església —i la pastoral— no pot caure en trampes d'aquesta mena.

Una vegada dit això, encara ens queden buits per omplir. Bàsicament de dos ordres: l'acolliment —que serà sempre una actitud pastoral fonamental— i l'atenció a la religiositat popular i a les dimensions religioses de l'existència, ara que redescobrim que l'home —fins en el nostre món secularitzat— continua essent un «animal religiós». Però ni en un ordre ni en l'altre és lícit de fer passar bou per bèstia grossa.

Aquestes consideracions volen servir de capçalera al bloc principal d'aquest número, dedicat a la religiositat popular, en concret a unes manifestacions que provenen de terres del sud.

El PORTIC, que recull la posició de la Redacció de la revista vol ser, també, un crit d'atenció sobre un fenomen que ha saltat ja a l'opinió pública.

A ESTUDIS ens plau de difondre un text de Lluís Duch, monjo de Montserrat, especialista ben conegut, i reconegut, pels seus estudis sobre aquesta matèria (i altres, més o menys connexes). Es tracta d'una conferència que va fer al grup de capellans de «Parròquies populars» de Barcelona sobre la religió popular, situada en el nostre context. L'autor ha revisat acuradament el seu text.

A l'apartat EXPERIÈNCIES I REFLEXIONS presentem un seguit d'articles i de fitxes que són alhora informació i reflexió sobre algunes manifestacions religioses. Llevat del primer, de mossèn Joan Subirà, que és una entrevista, els autors en són bà-

sicament els protagonistes, en general els rectors o encarregats del lloc on se celebren els actes.

Hom s'adonarà de com els responsables pastorals no són uns destralers ni pequen per manca d'acolliment, com se'ls n'hà acusat més de quatre vegades, de forma totalment gratuïta, des de més enllà de les nostres fronteres. Però hom comprovarà també, a partir de la informació que donen —i que no és pas exhaustiva, ni del bon tros— que no són gratuïtes les consideracions que fèiem més amunt. I que ens cal, a tots plegats, tenir les idees molt clares: el projecte d'Església i de pastoral que duen inscrit aquestes manifestacions religioses, de manera conscient o inconscient, en la seva dinàmica no és homogeni amb els que sembla demanar el moment actual de la societat i de l'Església. Mossèn Joaquim Brustenga defineix així el que haurien de fer els responsables, és a dir, les grans línies d'una política pastoral: «acollir, purificar, integrar». No cal dir que ho subscrivim a ulls clucs. Així i tot, és lícit demanar-se si, en més d'un cas i de dos, és possible d'agermanar aquests tres verbs i si no se'ns demana acolliment per a unes manifestacions que no volen ser ni purificades ni integrades en el nostre projecte pastoral. Aquí hi ha, en general, l'origen dels conflictes que la premsa s'encarrega d'airejar. Per bé que, en algun cas, també pugui contribuir-hi la manca de tacte dels responsables pastorals.

Però aquest número estrena secció nova. S'anomena L'OBRA-DOR, paraula que tradueix la intenció que l'anima. És una secció que vol ser pràctica. Vol respondre a un requeriment que se'ns ha fet sovint: QUADERNS DE PASTORAL hauria d'oferir materials pràctics, directament utilitzables a les parròquies i comunitats; i no només articles d'estudi, de reflexió, d'informació, i reculls d'experiències.

Estrenem L'OBRA-DOR amb un tema de començament de curs: programar el curs en una parròquia. Reconeixem que el temps se'ns ha tirat a sobre i que hauria d'haver aparegut fa dos mesos. Mirarem de ser més puntuals d'ara endavant. De moment, tenim el goig d'oferir els materials que ha preparat en Miquel Segalés, fruit d'una llarga experiència de treball a la parròquia de Sant Miquel del Port, de la Barceloneta, a Barcelona. Tant les indicacions que dona com els diversos annexos (naturalment situats en un temps i en un lloc precisos) donaran pistes i ajudaran els nostres lectors —n'estem segurs— a l'hora de la programació anyal.

Com de costum, el número es clou amb 4 VENTS, RETALLS i VIDA DEL CENTRE.

Que aquestes pàgines acompanyin els nostres lectors i els ajudin a afrontar un any que —el programem, com hem de fer, o no el programem— ens durà a la Pasqua del Senyor i ens plantejarà problemes més o menys semblants als que va plantejar la darrera setmana santa.

Barcelona, festa de Tots Sants de 1987.

J. T.

PÒRTIC

SOBRE LA RELIGIOSITAT POPULAR

Durant els anys-clau de la reforma litúrgica conciliar, la nostra atenció quedava polaritzada per la descoberta, tardana, del binomi fe/religió —en què el segon membre quedava ben malparat—, i per la polèmica sobre la «sacramentalització», que ens va fer parlar qui-sap-lo i va donar peu a nombrosos articles i articlets. Qualsevol anàlisi antropològica sobre la religiositat i el seu significat —no cal dir ja una anàlisi aprofundida— n'era del tot absent. Ningú no ens hi havia sensibilitzat. I el nostre horitzó mental, d'altra banda, quedava prou ocupat pel fenomen de la secularització.

Mentrestant, les tradicionals devocions del nostre poble —algunes d'elles lligades a costums seculars—

quedaven tallades del seu entroncament comunitari i privades dels seus dirigents clericals (o, almenys, de l'entusiasme i la convicció d'aquests). I iniciaven una evolució, talment globus erràtics, sotmesos a qualsevol vent. Així, el vast fenomen social que designem amb el nom de secularització ajudant-hi, han anat desapareixent o esmortuint-se, o han estat mantingudes per quatre incondicionals de bona fe, o —a darrera hora— han caigut en mans d'uns petits cercles que n'han fet trinxera de la seva ideologia religiosa o político-religiosa. No podem parlar, doncs, d'un procés d'adaptació als nous temps de la societat i de l'Església. I no ens pot estranyar que el panorama global que ofereixen avui a l'observador no recordi gaire el de només trenta anys enrera. No solament no són, ni de bon tros, el que eren, sinó que tampoc no es veu que ho puguin tornar a ser.

Mentre això s'esdevenia —o bé, per a ser més precisos, una mica més tard—, hem assistit a un altre fenomen que s'ha anat insinuant i ha pres cos de manera imprevista en un procés que no s'ha pas acabat: de mica en mica, els immigrants vinguts del sud han anat traslladant aquí les seves devocions. De sobte ens adonem que estem sotmesos a una colonització religiosa de fortes proporcions, que pren connotacions ideològiques i que està al servei de la vertebració d'uns cossos socials que no semblen tan fàcilment «assimilables» com hauríem pensat o com hauríem desitjat. Tampoc des del punt de vista religiós i cristià.

Es normal —concedim-ho— que els polítics no els facin vores i àdhuc que els facin la gara-gara. Ja no ho és tant, creuríem, que els responsables pastorals directament concernits no tinguin un nord precís ni hagin trobat unes directrius comunes. Es cert —diguem-ho en desgreuge seu— que no els ha estat donat de llegir gaires papers (n'hi ha cap?) sobre aquest tema precis

a les revistes d'informació i de reflexió cristiana. Sigui com sigui, però, sembla que ja ha arribat l'hora d'emprendre una reflexió col·lectiva que desemboqui en unes orientacions comunes. Seria bo de fer-ho abans no arribi la setmana santa i els diaris no tornin a parlar de processons acollides i processons bandejades, de processons «religioses» i processons «laiques». Al punt on som, i donada la transcendència social, i àdhuc política, d'aquest problema pastoral, sembla desitjable que aquesta reflexió i aquestes orientacions siguin presidides per aquells que estan al front de la nostra Església.

ESTUDIS

RELIGIOSITAT POPULAR

LLUÍS DUCH

Presentació

«Som un grup de capellans de parròquies de barri d'extracció majoritàriament obrera. El nostre grup fa dotze anys que existeix. Alguns dels seus membres hi són des de la primera hora. D'altres, s'hi han afegit amb els anys. Alguns, finalment, que durant un llarg temps hi van participar, ens han continuat encoratjant de lluny i reben amb gust el resum de les nostres reunions. Cada curs agafem un tema i el deixatem, el treballem i, de vegades, quan val la pena, en fem al capdavant un resum que publiquem».

Aquest fragment, copiat del pròleg del darrer fulletó que hem publicat (vegeu «Parròquies Populares de barri», Delegació Diocesana de Pastoral Obrera, Arquebisbat de Barcelona), defineix el

que som i ens serveix per introduir el que fem. Tanmateix, en el cas que ens ocupa cal dir alguna cosa més.

En el curs 1985-86 vam tractar el tema de la «religiositat popular». Havíem intuït que fins ara molts sectors de l'Església hem estat permeables a la crítica que prové del marxisme i, en canvi, no ho hem estat davant la gent petita que sense cap ideologia ens interpel·la a partir de les seves pràctiques religioses ocasionals. Es tracta de pares que ens demanen el baptisme per als seus fills, de nuvis que es vénen a casar, de familiars que demanen la missa exequial... O també de gent que s'aglomera per a una romeria anyal. Tots ells tenen una careència comuna: que no practiquen la missa dominical.

Són persones que no saben definir la seva fe, que tenen unes creences difuses i unes pràctiques que no són les nostres. Creuen en un Déu que no influeix gaire en la moral practicada, la qual sovint no és la mateixa que predica l'Església. Els manca informació cristiana i no tenen capacitat de formulació. Amb tot, quan ens despullem de la nostra estructura de fe, veiem que ells també tenen la seva: providencialisme, fatalisme, un cert determinisme, la fe en els sants i en la missa, aquesta entesa d'una manera ben diferent a la nostra.

Hi ha en ells una certa acceptació del Transcendent, diluït, difús, que saben cap on apunta però que no poden definir. Hom s'adona que han tingut una certa experiència religiosa, que han estat permeables a passatges de l'Evangelí, sobretot a la passió i a la mort de Crist, i també a certs aspectes del seu comportament, però que els manquen vivències comunitàries que els ajudin a manifestar el que senten.

No tenen vinculació amb la comunitat cristiana i no creuen que això sigui necessari. Hi són indiferents del tot, fins i tot hostils. Respiren una atmosfera a-cristiana o anticristiana i sovint creuen que nosaltres, amb les nostres invitacions, els volem encaixonar. Tot amb tot, continuen batejant, casant-se per l'Església, demanant la missa exequial, anant a la romeria... Però no volen fer passos ni formular el que senten.

Aquesta anàlisi ens va plantejar uns interrogants:

— Això és fe o simple religió? O només és bruixeria?

— Quin tipus d'home hi ha darrera de tot això? Quina necessitat sent aquest home dels símbols religiosos?

— Quina capacitat religiosa hi ha en el fons d'aquestes pràctiques?

— Quin és el nostre lloc de preveres davant aquest fenomen?

Per posar ordre en aquest calaix de sastre, vam invitar algunes

persones enteses en la matèria. Vam començar pel P. Lluís Duch, monjo de Montserrat, al qual prèviament havíem exposat aquests interrogants. Ell el 13 d'octubre de 1986 ens va donar la conferència que tot seguit podreu llegir. — Josep M. Galbany

Fe - Religió

En la vostra carta hi ha tres qüestions: cadascuna d'elles hauria de ser l'objecte d'un ampli tractament, a fi de no minimitzar-ne el sentit i l'abast.

La primera qüestió és: *S'ha superat la distinció Fe-Religió?* Aquesta problemàtica va ser importada dels països germànics. S'originà en alguns corrents de la teologia protestant, que comprenen el procés de la salvació com alguna cosa exterior a l'home. Cal dir que el plantejament d'aquest tema prové també d'una situació històrica concreta. Es tracta de l'aparició l'any 1933 del nazisme alemany. Hitler presentava el nacionalsocialisme com una veritable religió, de la qual ell mateix era el messies i la raça germànica el lloc on s'havia manifestat la Providència divina. Aleshores, teòlegs com Karl Barth i Dietrich Bonhoeffer replicaren tot posant en relleu que el cristianisme no era religió, sinó fe. En el catolicisme, però, mai no s'havia donat una explicació extrinsecista d'aquesta mena, perquè l'home naturalment es troba disposat vers Déu; l'home posseeix el desig de Déu, el qual tan sols pot ser satisfet per Déu mateix.

Durant els anys 1960-1970 hi ha hagut una indigestió de teologia centreuropea (Barth, Bultmann,...), que són els teòlegs que amb més èmfasi havien posat en qüestió la religió com a fet cristianament rellevant. En el moment present, en aquests països els teòlegs tornen a parlar de la religió. I és que l'home necessita d'un univers simbòlic per la senzilla raó que no té un accés immediat a Déu, sinó que sempre ha d'emprar mediacions (en aquest cas: mediacions religioses). Per això qualsevol fe ja és religió. Sense elements simbòlics i religiosos és impossible de dir alguna cosa sobre allò que no es pot dir, de la mateixa manera que hom només pot dir alguna cosa de l'amor per mitjà de les seves expressions.

El Concili Vaticà II fa un pas endavant en relació amb allò que es deia abans sobre les religions no cristianes (declaració *Nostra aetate*). Afirmar, per primera vegada en un document oficial de l'Església, que les religions per elles mateixes són salvífiques. D'aquesta manera s'abandonava la doctrina de la *salus infidelium* tradicional.

Quin tipus d'home hi ha darrera de la religió popular

Aquesta és la segona qüestió que plantegeu. Intentaré de dir-ne alguna cosa *contextualitzant* la temàtica. És el context el que dona sentit al text, a la situació, i no a l'inrevés. Cal assenyalar que a casa nostra, al contrari de França, d'Itàlia o del Canadà (Québec), hi ha molt pocs estudis de camp. Aleshores afirmem o neguem en funció d'intuïcions, però rarament podem fonamentar-nos en dades estadístiques. Cal dir de passada que una de les qüestions més difícils és justament l'ús adequat de les dades estadístiques, que poden ser emprades en funció de mil interessos creats i, per tant, poden crear estats d'opinió completament artificials. (Podeu veure, per exemple, l'estudi de Salvador Cardús i Joan Estruch, *Les enquestes a la joventut de Catalunya* [Barcelona 1984]. Aquests autors mostren que l'enquesta reflecteix sovint la ideologia dels enquestadors i també que la religió no és morta).

En quin context ens movem? Quines actituds provoca? Quins comportaments considera l'opinió pública com els més adaptats? etc... Totes les preguntes que hom pot plantejar en aquesta direcció assenyalen que ens trobem en una situació de crisi; aquesta és, com totes les crisis, global, és a dir, afecta tots els sectors de la societat i no pas exclusivament l'àmbit religiós.

Ara i aquí ens movem en un context en el qual les relacions humanes han estat desestructurades. Experimenten una desestructuració simbòlica, és a dir, l'home es troba descollocat respecte a la seva pròpia tradició, la qual cosa comporta que l'ésser humà no troba punts de referència que li permetin de superar els problemes i les angoixes del present i, per un altre cantó, no troba cap mena d'al·licient per caminar vers el futur. Això fa que la persona sigui un apàtrida, un desarrelat. Les mediacions deixen de ser referències, ja no són trampolins, i, o bé desapareixen o bé s'absolutitzen. Les mediacions, que poden ser font de salut física i espiritual, esdevenen irrellevants. Aleshores, la societat es transforma en un conjunt de peces disperses, que no poden ser conjuminades harmoniosament. Per a la salut física i espiritual de l'home és molt important recordar el passat i projectar el futur o anticipar-lo. Això posseeix una especial rellevància per a una societat que no visqui desarticulada. La recordació i l'anticipació es duen a terme per mitjà dels símbols, els quals fan present allò que és absent, fan disponible, sota certes condicions, allò que és indisponible.

Els símbols contribueixen decisivament a la salut física i espiritual de l'ésser humà, perquè li donen una pregustació d'allò a què està cridat a ser. A més, contribueixen a l'harmonització dels di-

versos aspectes que configuren l'existència humana. Cal dir, però, que el mal ús dels símbols té com a efecte la destrucció de la personalitat de l'home. En aquest sentit pot valer com a exemple, tal com ho posa en relleu Paul Tillich, l'ús que dels simbolismes va fer el nacionalsocialisme.

Un aspecte de la qüestió que caldria considerar llargament és el fet que l'home contemporani ja no troba en la naturalesa el camí que el porta a Déu. És que la degradació de la natura, tal com la vivim actualment, afecta les vivències espirituals de l'ésser humà. El món ha perdut la capacitat *teodidacta* i ha esdevingut per a l'home un mer objecte, que pot ser manipulats sense cap mena de responsabilitat. Aquesta actitud ha contribuït fortament a la desestructuració simbòlica de què parlàvem, la qual s'expressa en:

- a) la desfeta de la festa,
- b) la desfraternització de les relacions humanes,
- c) el valor de l'element econòmic com l'únic que realment importa.

L'home és un ésser ritual que, per a expressar les seves vivències més profundes, necessita la festa. Al començament de segle (1909), Arnold van Gennep (*Les rites de passage*) va posar en relleu aquesta ritualitat congènita de l'home a través sobretot dels «ritus de pas» (naixement, casament, accés a una situació social superior, mort, etc.). Aquests ritus ocasionals juntament amb els ritus periòdics (el calendari sagrat) possibiliten el camí de l'home vers Déu i ajuden a vèncer la pesantor de la quotidianitat. Els partits polítics, per exemple, en algunes oportunitats intenten recuperar la festa, ja que aquesta permet de superar l'anonimat en què viu l'home actual i crea llocs on sigui possible el «tu a tu». L'autèntica festa és la gran pedagoga del temps. És, en el fons, el gran antídoteu contra la mort.

Al costat de la desfeta de la festa (tant dins com fora de l'Església), cal considerar la desfraternització de les relacions humanes. Potser aquestes dues realitats es corresponen com les dues cares d'una medalla. L'home esdevé «un llop per a l'home». L'altre ja no és una epifania que fa present l'Indisponible per excel·lència, sinó que s'ha convertit en un mer competidor. Aleshores, les actituds que cal adoptar són la *belligerància* (respecte a l'altre) i la *productivitat* (com a actitud personal). En aquest estat de coses, els llenguatges simbòlics perden tota incidència, perquè hom només accepta allò que pot ser transformat en un valor de canvi (fins i tot el mateix home com a valor de canvi).

Una conseqüència directa de tot plegat és que l'element econòmic

mic esdevé l'únic important per als homes. Posseir és la gran meta. Satisfer els desigs induïts per la propaganda, la competència social, etc., és la «gran meta» que es fixen els individus.

Podria haver descrit el context actual mitjançant altres categories. Però per a la intenció d'aquesta xerrada, el que he exposat és suficient. Ara podem abordar la tercera qüestió.

La Religió popular

Aquests deu o quinze últims anys, aquest tema ha tingut una gran importància entre teòlegs, psicòlegs, sociòlegs i etnòlegs. Els especialistes, però, no s'han posat d'acord sobre l'abast del terme. L'expressió «religió popular» va començar a ser emprada pels etnòlegs italians, que els anys vint i trenta d'aquest segle van estudiar algunes manifestacions populars del sud d'Itàlia. Després, alguns sociòlegs francesos, com per exemple Gabriel Le Bras —cap al començament dels cinquanta— l'aplicaren a l'estudi de la religiositat dels francesos («la pràctica» dels francesos). A casa nostra, els treballs de Joan Amades, Aureli Capmany i, sobretot, Valeri Serra Boldú («Arxiu de les tradicions populars») han tingut una certa incidència en el coneixement del *calendari popular*, sobretot del món de la pagesia i d'algunes ciutats (Barcelona, Tàrraga, etc.). Aquests autors, però, no es van preocupar —no era el temps adequat per fer-ho— de les enormes mutacions socials i religioses que s'han esdevingut després de la guerra civil. A més, tots ells eren autodidactes, aïllats dels corrents intel·lectuals europeus.

Els teòlegs, tot tenint en compte allò que s'esdevenia a l'Amèrica Llatina i els resultats obtinguts pels etnòlegs i els sociòlegs sobre la religió popular, van incorporar també aquesta temàtica. Cal tenir en compte, encara, un altre factor, que possiblement és el decisiu. Després del Vaticà II apareix a plena llum la crisi profunda del cristianisme contemporani. Potser sense tenir en compte aquesta crisi, que posa en qüestió tots els aspectes del catolicisme tradicional (sacramentalització, exercici de l'autoritat, sentit del sacerdoci, pràctica religiosa, matrimoni, etc.), no seria comprensible que la problemàtica entorn de la religió popular hagués assolit la importància que ara té.

En tot el món antic, el qual a Europa arriba fins a la Revolució Francesa i a casa nostra gairebé fins després de la guerra civil, hi ha un model que, amb variacions més o menys profundes, preval arreu en la pràctica del cristianisme. La societat es troba dividida en tres grans castes: *els qui preguen, els qui combaten, els qui*

treballen. Aquest model, estudiat en l'àmbit indoeuropeu per un antropòleg recentment traspassat (1986), Georges Dumézil, sembla, d'entrada, conferir a l'Església («els qui pregunen») un control molt fort sobre les masses. La realitat, però, no ha estat aquesta. Els estudis històrics sobre la religiositat dels segles anteriors a la Revolució Francesa mostren que l'Església posseïa una força econòmica i política molt considerable, però que la seva influència social no estava d'acord amb aquesta força (vegeu, per exemple, els estudis de J. A. Maravall, *La cultura del barroc; Poder, honor y élites en el siglo XVIII*). De fet la dinàmica revolucionària que s'inicia al segle XVIII seria del tot incompreensible si el procés de des-cristianització no s'hagués iniciat des de molt antic. O potser encara seria més correcte d'afirmar amb l'historiador francès Jean Delumeau que, de fet, mai no va haver-hi *cristianització* en profunditat. És molt interessant d'observar que al segle XVI, tant la Reforma catòlica com les Reformes protestants, al marge de llurs diferències doctrinals, volen el mateix: lluitar contra les pràctiques paganes i les supersticions, és a dir, iniciar un procés de cristianització.

Tot això que caldria exposar molt més llargament només té la intenció de posar en relleu que mai en el passat no ha existit una situació realment cristiana, una cristiandat profundament evangelitzada. (L'existència de la cristiandat com artefacte polític-econòmic és una qüestió ben diversa). Allò que realment va existir és un cúmul de pràctiques locals que eren la conseqüència de l'arrelament i de les relacions de la gent amb la terra, amb els costums heretats del passat, amb les conjuntures variables, amb les necessitats de pluja, bones collites, etc.

En el present hi ha un fet en la història del catolicisme, sobretot al nostre país, que ha desestructurat aquell univers de relacions religioses, socials i culturals. Es tracta de la *immigració*, la qual està acompanyada per l'accés massiu a la *informació*. Aleshores s'esdevenen canvis profunds en l'organització (o potser seria millor parlar de la desorganització) ja existent. Hi ha, però, una realitat que continua tenint validesa en aquesta nova situació (potser amb més urgència que abans): la necessitat dels individus de vincular-se, de relacionar-se *afectivament* amb els altres. Cal no perdre de vista que el *relligament* que antany efectuava la religió (popular) ara no el fa ningú. Sindicats, partits polítics, grups de diversa mena no han arribat, per regla general, a omplir el buit que una religió suposadament «liquidada» ha deixat. Deixant de banda totes les altres consideracions, la funció merament antropològica desenvolupada per la religió (popular) com a vincle dels afectes i de la

simbolització no ha estat acomplerta, en termes generals, per cap altra associació.

A tot això cal afegir, encara, un altre fenomen. Em refereixo al Vaticà II. És una qüestió no aclarida si la reforma litúrgica del Concili era esperada per una gran massa de fidels, o bé tan sols per una élite de la clerecia i dels fidels il·lustrats. En totes aquestes qüestions ens movem en el pla de les hipòtesis, ja que no hi ha estudis mitjanament fiables. Sembla, però, que la reforma litúrgica va intentar *redefinir* i *recomposar* el camp de les pràctiques religioses en funció de la nova interpretació que la clerecia i el laicat il·lustrat feien de la realitat i, alhora, de l'Església en una situació de modernitat. No sóc qui per fer un judici global sobre l'èxit o el fracàs de la reforma litúrgica. No sóc liturgista. Ara bé, des del punt de vista que treballa, sí que es pot dir que hi ha hagut un procés de «racionalització» de la praxi religiosa, que ha estat conduït per una part del clergat i del laicat il·lustrat. (Són una expressió d'aquesta «racionalització», per exemple, les lectures catalanes dels textos bíblics per a la litúrgia). Des d'un punt de vista simbòlic, la racionalització comporta gairebé de forma inexorable la destrucció del símbol (vegeu els meus art. *Coneixement científic i coneixement mític: «Qüestions de Vida Cristiana»* 82 (1976), 29-46; *Llenguatges oblidats en teologia: «íd.»* 93 (1978), 60-83). Destrucció, dient-ho molt ràpidament, perquè es vol reduir la realitat de Déu, de l'home i del món a un sol aspecte, a una sola lògica, a un sol tipus d'expressió. L'home, però, és home perquè disposa de diversos llenguatges, ja que la seva realitat és polifònica i la mesura de la seva humanitat *no pot ser* el factor econòmic (vegeu el punt 2 d'aquesta xerrada). Tot això ens portaria molt lluny i, possiblement, ens ajudaria a plantejar radicalment alguns aspectes —no tots— de la situació del cristianisme en el món d'avui.

Vistes les coses des d'una altra perspectiva, la qüestió es podria plantejar així: En una ciutat plural, desestructurada simbòlicament, amb els lligams trencats, o, almenys, molt malmesos, amb la tradició, ¿on se situa la demanda religiosa? O, millor, què s'ha de fer per tal que la demanda religiosa sigui correcta? Perquè, em sembla que una societat, posem per exemple un suburbi d'una gran ciutat, que no té cap mena de cohesió, de referències col·lectives, de mites (en el sentit just del mot), tindrà una demanda religiosa desarticulada, reduïda gairebé als *ritus de pas*.

D'aquí que sigui tan important —i això supera certament les nostres possibilitats— rearticular la societat, recrear punts de referència col·lectiva, desmarginalitzar, descobrir (o ajudar a descobrir) aquells centres d'interès que han estat trencats pels factors

de desintegració. L'home no pot viure en el caos. Ni fisiològicament ni psicològicament ni espiritualment no suporta això que Peter Berger ha anomenat *l'anomia*, és a dir, aquelles situacions en les quals hom no sap qui és qui, en les quals els altres i jo mateix vivim descollocats, sense centres de referència que ens permetin de donar sentit a la vida.

Sovint s'ha dit que la religió popular era una *religió residual*: vindria a ser una mena de supervivència del paganisme enmig del cristianisme. D'altres posen més l'accent en l'aspecte antiintel·lectual, emocional i afectiu d'unes pràctiques que tenen com a resultat un apropament de Déu i dels sants als homes a causa de l'allunyament provocat per una teologia i una religió oficial que no han copsat les veritables necessitats espirituals dels homes.

Caldria fer les següents precisions:

1. La religió popular no constitueix un sistema religiós autònom, que es distingeixi profundament de la religió dominant o oficial (cf. Ll. Duch, *De la religió a la religió popular*, Montserrat 1980, 176-177). Aquesta comprensió de la religió popular ha estat confirmada per l'important llibre de F. A. Isambert, *Le sens du sacré. Fête et religion populaire*, París 1982.

2. És important de tenir en compte que el fet religiós és sempre una mena de calaix de sastre (rellegint els vostres papers és la primera impressió que se'n treu). I, ben mirat, no pot ser d'una altra manera. Només els tractats de dogmàtica tenen les coses clares i ben quadrículades. L'important és que hi ha una demanda religiosa; el sentit que pugui tenir dependrà de molts factors, entre els quals interveuen vosaltres mateixos. És interessant d'observar que allò que diu la gent en les vostres notes apareix redactat en castellà. Això ja significa que hi ha una diferència —que no és tan sols expressiva— entre el poble i nosaltres. Arribar fins al fons d'aquesta diferència ens portaria, segurament, molt lluny. Potser es podria dir que hi ha una memòria històrica que fa que la gent vegi, per regla general, la clerecia com unes persones que no són els seus aliats, i, possiblement, si aquestes persones són immigrades, aquest fet encara s'agreuja més. Després potser es podria llegir que la clerecia (com qualsevol grup més o menys organitzat) vol imposar la seva visió del món, els seus valors i, fins i tot, allò que en el moment present és desitjable religiosament i políticament. Aquest fet xoca durament amb les necessitats religioses del nostre entorn, que provenen d'una *tradicció* diferent, encara que aquesta tradició, per les causes que siguin, es trobi actualment molt deteriorada. En una paraula: les *expressions religioses* del poble i les nostres —i, per tant, la cultura, els hàbits

socials, els universos simbòlics, etc.— són diferents, no confluents.

3. Una tercera constatació és que no se sap què s'ha de fer, o, millor potser: un en particular sí que sap allò que s'hauria de fer. En conseqüència se'ns presenta com a problemàtic: a) si les demandes de la gent són religiosament significatives; b) si després de tot allò que s'ha fet, o s'ha intentat de fer, arran del Concili, no seran aquestes demandes pures frivolitats, temps perdut; c) si s'ha d'accedir a més demandes, sobretot de sacramentalització, en el sentit en què les fa la gent. Davant de tot això hom es pregunta: no pot ser la religió popular la salvació, la sortida de tot plegat?

La gran temptació dels nostres dies és la recerca de solucions globals. El fet que els *mass media* imposin modes, actituds, formes de pensament, desigs, que volen ser iguals per a tothom, pot induir-nos a pensar que això també passa en l'àmbit religiós. Si a això s'afegeixen els comportaments sovint dominadors i bèl·ligerants de la nostra Església, l'afany de trobar solucions totals encara es reforça més. Crec que hauríem de tenir ben present que les solucions, les fórmules, han de ser parcials, adequades als llocs i als temps, convençuts que posseeixen sempre una gran dosi de provisionalitat.

Dit això, convé tenir en compte que arreu ens apareixen dues actituds, dos factors aparentment irreconciliables, que ens cal harmonitzar. Per un cantó, el fet que el P. Rahner ja posava en relleu al començament dels anys cinquanta: l'Església ha perdut —està perdent— el poder sobre les consciències, perquè senzillament ha perdut el *poder*. Per l'altre, cal ser conscient que també avui hi ha demanda religiosa. Ara bé, els llocs sociològics on abans se situava aquesta demanda —en general, l'aparell eclesiàstic tal com nosaltres l'hem conegut en la nostra joventut— sí que apareixen com a força irrellevants de cara a satisfer la demanda religiosa. Dos llocs s'insinuen, al meu entendre, com a possibilitats perquè l'home d'avui reconegui i expressi la seva innata capacitat religiosa: l'*ecologia* i la *pau* (els partits polítics i els sindicats de classe es troben en franca davallada perquè no són capaços d'integrar, o no ho volen per interessos creats, en llurs programes aquestes dues demandes). Caldrà repensar llargament aquestes qüestions, i tots els aspectes de la formació cristiana (catequesi, imatge de Déu, sacraments, litúrgia, etc.), caldrà *aprendre* a considerar-los des de la perspectiva de l'ecologia i de la pau. Es tracta, en una paraula, de veure la totalitat de les relacions *Déu-home-món* sota aquestes dues llums. Perquè l'home d'avui, i el de sempre, fa de la necessitat virtut, i la virtut d'avui gira entorn d'aquests dos pols. Si Luter al segle XVI va tenir tant d'èxit va ser, entre d'altres motius, perquè

responia a la qüestió que tenia plantejada molta gent: com em salvaré? Avui també, ecologia i pau són qüestions per a salvar-se o per a condemnar-se.

Quant a l'aspecte pràctic de la religió popular em sembla que cal atendre, en tant que sigui possible, tot *desig religiós* (més ben o no tan ben formulat), sobretot dels practicants ocasionals. Una qüestió de cabdal importància és la capacitat per crear festa, és a dir, per instituir una atmosfera on, de primer, la gent s'hi trobi de gust i, a partir d'aquí, es pugui celebrar això que tradicionalment s'han anomenat els *acta et passa Christi*. En una paraula: crear un àmbit de *simpatia* (en el sentit original del mot), és a dir, un espai on la gent sigui capaç de «posar-se en la pell d'altri». Això demanarà una revisió a fons de la beneficència. Els aspectes tan negatius de la nostra societat (atur, droga, desencís polític, crisi matrimonial, incomunicació, etc.) són les necessitats que poden esdevenir virtut. La virtut del compartir, del celebrar, del respecte a la natura, del treball actiu per la pau (i la justícia)¹.

1. En la nostra xerrada van quedar dos aspectes marginals sense tocar. El primer es referia a la *narració*. És un tema important. Només voldria dir que els presidents de les comunitats haurien d'aprendre a narrar els textos bíblics (i d'altres), de la mateixa manera que, per exemple, va fer-ho Ernesto Cardenal a Solentiname.

El segon aspecte es referia a les *solucions sectàries*. Els temps de crisi són propicis a les sectes. Una comunitat religioso-popular és la cosa més allunyada d'un *ghetto*, perquè és obertura, fraternitat sense imposició de les condicions precises per esdevenir germà.

EXPERIÈNCIES I REFLEXIONS

ROMERIES IMMIGRADES AMB MURCIANS I ANDALUSOS

JOAN SUBIRA

Els actes de pietat formalment cristiana centrats en advocacions marianes o de santcrists i sants patrons d'algun indret de Múrcia o d'Andalusia van proliferar a Catalunya. D'ençà que tenim autonomia, sembla que ha agafat més fort que abans la pruija de celebrar festes d'inspiració cristiano-andalusa entre la població a casa nostra els darrers trenta o quaranta anys.

El que semblava que s'havia esmorteït o eliminat amb les orientacions pastorals que van néixer amb el Vaticà II, ha reviscolat. Per exemple, la processó de setmana santa que es feia al barri de la Torrassa, de l'Hospitalet, fins al 1966, ha tingut una rebrotada

al Raval de Barcelona amb la de la «Macarena y Jesús del Gran Poder». I l'aplec-romeria de la Fuensanta, que va donar cos i personalitat al barri de Ca N'Oriac, de Sabadell, no sols ha tornat a agafar volada, sinó que ara té competidors notables en els aplecs andalusos del Rocío al Vallès Occidental. Sense comptar-hi els altres aplecs o romeries del Rocío que es fan a Badalona, Sant Joan Despí, Sant Joan de Vilatorrada o Vila-seca i Salou.

Per conèixer una mica més les interioritats d'aquestes romeries i devocions, a part les altres informacions que es publiquen en aquest mateix número de QUADERNS DE PASTORAL, apporto dades i opinions recollides en converses amb persones que hi han intervingut de prop i del material escrit que m'han facilitat.

Un murcianisme integrador

Ca N'Oriac era una casa als afores de Sabadell, a mig camí de Terrassa, al terme de la parròquia de Sant Julià d'Altura. Era enmig d'uns terrenys plans que van anar essent venuts als treballadors que arribaven del sud d'Espanya. S'hi van anar fent barraques i casetes fins que va començar a tenir una població de mil quatre-cents habitants. Un vuitanta per cent d'aquests veïns eren de Múrcia.

El 1948 hi començà a fer tasca pastoral un sacerdot escolapi de Sabadell, el pare Cubells. Al cap d'un temps hi va anar el bisbe Gregorio Modrego a confirmar criatures i es va convèncer que hi calia un capellà amb nomenament parroquial. Va nomenar vicari de Sant Julià d'Altura mossèn Rafael Prats i Pahissa, que va crear la Hermandad de los Caballeros de la Fuensanta. I d'aquí van venir les primeres romeries des de Ca N'Oriac a Sant Julià amb una marededéu semblant a la patrona de Múrcia.

Des d'aquells primers moments fins ara, un dels puntals de la romeria i de tot el que s'ha anat organitzant al barri és un murcià que es diu José María Abellán. No es cansa d'explicar tot el que ha passat al barri d'ençà que ell hi viu i hi actua.

—Des del 1952 fèiem reunions per organitzar la romeria. El 1953 ens va arribar la imatge i vam fer la romeria per primer cop. Els qui ho organitzàvem no arribàvem a vint. Acabada la guerra d'Espanya, hi havia una altra mentalitat. Aquells valors, ara s'han invertit. Els joves d'ara van per uns altres camins. Ens diuen que allò era fanatisme, però no han posat res al seu lloc.

—Expliqueu, si us plau, com va començar la Germandat i quines activitats fèieu, a part la romeria.

—Amb mossèn Rafael Prats vam fer un reglament de la Germandat i el vam presentar al bisbat. Anys més tard, quan vam voler-lo veure, al bisbat ens van dir que se'ls havia perdut i no n'hi havia cap còpia. Mossèn Josep Esquirol, que va ser vicari de Ca N'Oriac, ens en va fer un altre de provisional...

—I les activitats...?

—Antigament, totes les activitats del barri i de la parròquia es feien dintre la Germandat. Ara ho porten els del consell parroquial. Aquí, encara ningú no havia sentit parlar de Càritas que nosaltres ja fèiem això que ara es fa. Sortíem els de la Germandat captant de porta en porta i tot el que es recollia es repartia en cistelles per Nadal a les famílies més pobres. També ajudàvem amb donatius les famílies més necessitades. De la Germandat va sortir un equip d'handbol que va actuar fins que es va anar perdent de vista... Però una de les coses que ha durat més ha estat la Mútua, que no tenia caire religiós i va agafar autonomia o independència de la Germandat. En aquell temps, un enterrament costava 3.100 pessetes; ara en costa 60.000. Si es moria algú del nostre barri, no ho podia pagar. Tots ens coneixíem i ens ajudàvem. Es considerava afortunat qui tenia una taula i quatre cadires; o un wàter sota quatre canyes. Amb les quotes de la Mútua podíem assegurar l'enterrament dels difunts del barri. Un obrer cobrava 92 pessetes la setmana. Més tard la Mútua de la Fuensanta es va federar amb les Mutualitats de Catalunya i Balears i encara funciona.

—Com va començar la nova parròquia de Ca N'Oriac?

—Es pot dir que la parròquia neix de l'embranchida de la Germandat de la Fuensanta. En un antic molí es va començar a dir missa cada diumenge. Hi vam guardar la marededéu dos o tres anys. Cada primer diumenge de mes ens hi reuníem per plantejar iniciatives que es poguessin posar en pràctica.

—I quan es va fer l'església parroquial nova, per què no es va dir de la Mare de Déu de la Fuensanta?

—Això va ser, per a nosaltres, com una punyalada per l'esquena. Ens ho vam trobar fet, sense que ens ho consultessin. Es va dir parròquia del Sagrat Cor, per decisió del bisbat. Tots vam tenir una sorpresa tan gran que no vam saber ni reaccionar. Volíem que, si més no, ens deixessin tenir la marededéu a l'altar major. Però va venir a mirar-s'ho el bisbe auxiliar, Josep Capmany, i el primer de març del 1960 el bisbat ens va enviar una carta negant el permís per fer-ho. Ara l'hem de tenir en una capella lateral. L'església parroquial es va estrenar el 1963.

—Quins altres actes de pietat mariana fa la Germandat, durant l'any, a Ca N'Oriac?

—Haviem organitzat cada any un tren especial a Múrcia, en temps de vacances, per anar al santuari de la Fuensanta. Però amb l'augment de cotxes particulars se'ns n'ha desfet l'atractiu. Ara la romeria a Sant Julià va cada any de gom a gom; però quan s'acaba, no queda ningú. Només els quatre de sempre. Després del Concili, no cobrem rebuts de socis ni res. I la gent no es preocupa de col·laborar-hi. Hem intentat de tornar a fer socis, però és difícil. Ara cada mes fem una missa en honor de la Fuensanta. Hi vénen unes setanta-cinc persones, poca gent més que els diumenges ordinaris. Amb el Concili es va desmuntar tot i estem a la via morta esperant veure a on anirà a parar tot... Ara els murcians de Ca N'Oriac som minoria. Hi ha molts més andalusos que murcians i ja no és el que era. Com més diners es guanyen, més es va perdent aquell esperit de solidaritat que ens feia prestar ajut als altres.

—Tanmateix, segons els capellans que ara tenen cura de la parròquia, els murcians de Ca N'Oriac són els veïns que s'han integrat més a Catalunya. Tenen fills que parlen català i se senten catalans, tot i que els agrada d'anar a la romeria. També són els que participen més en les activitats de la parròquia i el barri, en contrast amb la majoria dels veïns de procedència andalusa.

La romeria de la Fuensanta es fa l'últim diumenge del mes de maig. Antigament, era el dilluns de Pentecosta. Hi van uns trenta mil romeus en processó i s'apleguen vora de l'antiga parròquia de Sant Julià d'Altura, que havia estat terme municipal de Terrassa i ara pertany al de Sabadell.

La proliferació de romeries «rocieras»

Des del 1969 està constituïda oficialment a Barcelona una «Hermandad de Nuestra Señora del Rocío». Té la seu a la parròquia de Sant Jaume en un carrer tan cèntric com el de Ferran, al cor de la ciutat vella. Aquesta germandat ha aplegat sevillans i altres andalusos de Barcelona i Catalunya que enyoraven els aplecs de l'ermita d'Almonte, al costat del Coto de Doñana, cap a la desembocadura del Guadalquivir.

Aquesta germandat barcelonina, com tantes d'altres de l'Estat espanyol amb la mateixa advocació, ha organitzat cada any anades a la romeria d'Almonte. I durant l'any es limita a organitzar misses mensuals de caire «rociero» i algun altre acte religiós de devoció mariana.

El 1980 es constitueix a Badalona una germandat similar. Sota l'impuls d'una família andalusa de cristians practicants i fervoro-

sos, va agafant volada i organitza anades a la romeria d'Almonte. Però també fa uns aplecs al Maresme o a d'altres indrets en l'aviñentesa del que anomenen «Rocío Chico». És la diada que a Almonte commemoren que els francesos de Napoleó no van entrar al poble gràcies a la protecció de la Mare de Déu del Rocío. Va ser el 19 d'agost del 1810, i per això en tal dia de cada any es fa una segona romeria, no tan multitudinària, al santuari d'Almonte. Els de Badalona organitzen cada any l'anada a Almonte els dies de la romeria de Pentecosta i un aplec de Catalunya el dia del «Rocío Chico».

Ahora que es van encenent els fervors «rocieros» a Badalona, arreu del cinturó industrial de Barcelona creix la fallera d'organitzar romeries «rocieras» paral·lelament a les d'Almonte. La Federació de Cases Regionals Andalusos de Catalunya hi dona suport i ho fomenta. I així neixen els aplecs del Vallès Occidental i el Baix Llobregat a partir del 1980. Més tard han sorgit els de Sant Joan de Vilatorrada i Vila-seca i Salou.

Per parlar de l'origen i les característiques de la romeria del Vallès, ningú no podia fer-ho amb tant coneixement de causa com el rector de la parròquia de Cerdanyola, mossen Josep Rossell. Ha estat el qui ha celebrat les misses d'aquests aplecs des de les primeres edicions.

—Hi vaig començar a anar perquè m'ho va demanar mossèn Manuel Puerta, un capellà andalús que residia a Barcelona i després se'n va tornar a Màlaga. Preparava un llibre sobre catalans que havien sobresortit a Andalusia i sobre andalusos que han estat rellevants a Catalunya.

—Com és aquesta devoció popular de la gent que ve a la romeria?

—Per mi, hi ha una base real de devoció popular, amb les característiques del poble andalús. Nosaltres tenim dificultat per entendre-ho; però quan ets a dins, ho veus una mica. La gent hi resa, hi canta, hi balla i hi menja. No hi solen passar coses desagradables, si tenim en compte la quantitat de gent que hi arriba a anar.

—Quina va ser la impressió que us va fer el primer cop?

—Em va sorprendre la concurrència inusitada. Ho havien fet al Maresme un o dos anys. Després ho van venir a fer un parell d'anys al campus de l'Autònoma, dos anys més a Santa Maria de Montcada, un any a Gallecs —del terme de Mollet del Vallès— i ara fa dos anys que ho celebren en una finca de Santa Perpètua de Mogoda. També hi ha un altre sector d'andalusos que ho celebren al Baix Llobregat pel seu compte. Aquí, segons els diaris, cada any hi passa mig milió de persones.

—Es pot dir que és una celebració pietosa o bé és un aplec folklòric andalús, amb pretext religiós? No és igual que la «feria» de Barberà?

—Jo hi veig un fons de pietat. En la cosa andalusa, no es pot separar el folklore de la religiositat. Per què tenen tanta irrupció en la comunitat d'immigrants andalusos la «feria» i el Rocío? Pels uns, és perquè els andalusos d'aquí pensen: «volem tenir les nostres coses al lloc on som». Hi ha una intenció sòcio-política al darrera que ho fomenta? Males llengües diuen que sí, però molts pensem que no. És un fre per a l'evolució natural de Catalunya? És un contrapès al nacionalisme català? Què es pot fer perquè la gent andalusa s'integri a Catalunya conservant els seus costums tradicionals i religiosos? És bo que l'Església catalana hi col·labori? Són els interrogants que ens anem fent.

—Quin és l'esquema de la romeria, el programa d'actes que s'hi acostumen a fer?

—La imatge del Rocío es guarda en algun poble. Actualment, a l'església parroquial de Cerdanyola. El divendres abans de Pentecosta se celebra una missa de campanya, «rociera», molt maca, davant l'església. Hi canten uns «rocieros» de Santa Coloma de Gramenet. Llavors s'emporten la imatge al lloc de l'aplec, en un recinte que anomenen «el real». Se l'emporten amb carrosses. Tothom porta vestits d'andalús. Hi van set-centes persones, amb moltes flors. L'endemà, dissabte, les germandats «rocieras» de diverses poblacions del Barcelonès i el Vallès Occidental van al «real» a saludar la marededéu. Cada germandat porta el seu «Simpecado», que és un estendard o pendó amb la marededéu dibuixada. En arribar davant la imatge, el «simpecado» li fa reverència.

—Però el plat fort de la romeria és el diumenge de Pentecosta, oi?

—Sí. És el dia que se celebra la missa al «real», davant la capelleta on s'ha col·locat la imatge, voltada de flors. Mentre diem la missa, s'abaixa el volum dels altaveus de les «casetas» on tot el dia canten i ballen per sevillanes.

—Quines característiques té aquesta missa «rociera»?

—És cantada amb acompanyament de guitarres, panderetes i castanyoles. En acabat, crits de «Viva la Blanca Paloma» i «Guapa, guapa!». El nom de Blanca Paloma es refereix a l'Esperit Sant i, per extensió, a la Mare de Déu.

—Ja no hi ha més actes religiosos en tota la romeria?

—Sí, al vespre es fa el rosari «de la aurora», en processó entorn del «real». Anys enrera, quan el dilluns de pasqua era festa laboral, hi havia una altra missa, però hi anava poca gent. I és que els «ro-

cieros» de debò passen dues nits senceres sense ficar-se al llit. Quan hi ha més gent és la tarda i la nit del diumenge.

—Quina és la tònica general dels participants a la romeria pel que fa a pràctica religiosa i compromís cristià?

—A Cerdanyola conec andalusos practicants que hi van cada any. Fins i tot, alguns de missa diària. N'hi ha d'altres que en tot l'any no van mai a missa, però per herència socio-cultural religiosa van a la romeria. Davant la marededéu fan compromisos religiosos a la manera andalusa, potser molt sentimentalista. No se'ls acostuma a veure que hagin rebut una catequesi profunda ni una evangelització gaire forta. Tanmateix, hi veus gent de diferents capes socials, des d'alts executius a obrers sense feina o molt humils.

La marededéu cercant posada

La imatge de la Blanca Paloma del Vallès s'aixopluga provisionalment a la capella del Sant Crist, de l'església parroquial de Cerdanyola. Fa poc que es va estrenar. És de pasta de fusta o matèria semblant, daurada i pintada com si portés vestits de roba brodada, però tot d'una peça, tret de les corones de Mare i Fill. Els organitzadors de la romeria voldrien tenir una capella o ermita pròpia amb la imatge, al voltant de la qual es pogués fer la romeria com a Almonte.

A Cornellà de Llobregat passa una cosa semblant. Han fet fer una altra imatge de la Mare de Déu del Rocío i no trobaven ningú que els la volgués aixoplugar entre romeria i romeria. Finalment, la parròquia de Sant Miquel ha accedit a guardar-la a la sagristia. I és que en aquesta parròquia ha nascut el segon aplec multitudinari de «rocieros» de Catalunya. Tenen germandat amb estatuts aprovats pel bisbat des del 1981, arran de l'onada de reviscolament de devocions andaluses.

La marededéu de Cornellà només té cara i mans en forma humana. La resta és un esquelet de fusta, de forma articulada perquè es pugui vestir amb facilitat amb els vestits brodats i encarcats, típics de marededéu andalusa. La romeria «rociera» del Baix Llobregat es fa en uns terrenys del terme de Sant Joan Despí, al costat de les instal·lacions de TV3, perquè no n'han trobat d'altres més a prop. També voldrien tenir una ermita i un «real» definitius i propis. Però la germandat de Cornellà només té aprovació canònica. Com que civilment no està registrada, té dificultats per sol·licitar i rebre subvencions o ajudes. L'Ajuntament i altres organismes hi

collaboren indirectament, com és ara fent aplanar el terreny abans de la romeria o amb prestacions semblants.

La romeria de Cornellà, que també aplega entre tres-cents mil romeus i mig milió, té un programa poc diferent de la del Vallès. La setmana abans de Pentecosta es fa un triduum «rociero» a la parròquia de Sant Miquel. Segons el rector de la parròquia, mossèn Joan Sanmartí, els textos d'aquest triduum són molt teològics i bíblics, triats a Andalusia amb criteris postconciliars.

—Ho trec d'una novena que fan a Almonte, que té coses molt encertades.

El dissabte vigília de la Pentecosta, al matí, els «rocieros» de Cornellà fan una cercavila amb el «Simpecado» muntat sobre una carrossa. Anteriorment s'ha celebrat una «missa del peregrino» a la parròquia, amb textos, pregàries i cants triats pel capellà que l'ha de presidir.

—La cercavila es fa amb un recorregut per Cornellà, justificat per les «estacions» a casa el rector, les autoritats, els malalts i altres persones. Durant dues o quatre hores van passant pels carrers amb una banda de música, cants, tambors i trompetes, coets i repicar de mans. Mentrestant, a Sant Joan Despí, uns altres preparen el «real» amb la capelleta de la marededéu.

—Quin ambient hi ha a la missa «rociera» del «real»?

—Se celebra a l'aire lliure, a les 12 del migdia, amb assistència d'unes quatre-cents persones. A vegades els altaveus de les «casetas» o parades del «real» no abaixen el volum mentre es diu la missa. Llavors els dels darrers rengles dels qui l'oeixen no senten res. L'any passat vam haver de dir la missa sense servei de megafonia, per imprevisió dels organitzadors.

—Hi ha d'altres actes culturals al «real» a l'entorn de la marededéu?

—Alguns, de tant en tant, hi encenen llànties o hi posen flors. També fem el rosari de mitjanit, però no aconseguim de controlar el «real» mentre fem la processó. Aquest any hi hem resat els quinze misteris, cantant una avemaria a cada un. La imatge no va a la processó, sinó sols el «Simpecado». L'any passat van venir els de TV3 a filmar-ho i van fer malbé tot el caire religiós de l'acte, perquè tothom estava pendent de si seria captat per les càmeres.

—I passat el diumenge de Pentecosta, què més fan els «rocieros» de Cornellà?

—Dilluns al vespre tornen el «Simpecado» en processó directa cap a la parròquia. Durant l'any, l'últim diumenge de cada mes diem una missa «rociera» a Sant Miquel. Hi solen venir unes vuitanta persones. Tres o quatre vegades l'any ho fan amb més so-

lemnitat i canten la missa típica d'Almonte duent vestits típics d'Andalusia. En sortint, ballen sevillanes davant l'església, i hi beuen vi o hi mengen «polvorones».

—Quines altres relacions teniu la parròquia amb els del Rocío?

—No tots són de la parròquia de Sant Miquel. Jo els he coneguts a través de la romeria i la seva organització. La major part no participaven anteriorment en altres actes parroquials. Ara tenen un representant al consell pastoral perquè no puguin al·legar ignorància del que s'hi va plantejant. En contrapartida, el consell ha d'encaixar que li facin suggeriments d'organitzar actes espectaculars.

Altres devocions importades

—Teniu a Cornellà de Llobregat altres casos de devocions religioses importades per grups d'immigrants?

—Sí, hi ha la de les santes Alodía i Nunilón, patrones de Huéscar (Granada). Em sembla que eren unes santes basques que els qui van reconquistar Huéscar als moros van imposar com a patrones del poble. Fa més de vint anys que aquesta devoció s'ha trasplantat a Cornellà perquè va venir-hi un contingent important d'immigrants de Huéscar. Tenen les imatges a la parròquia de Santa Maria i aquests últims anys la devoció ha reviscolat.

—Quins actes són els més importants que es fan en honor d'aquestes santes?

—Fan una romeria amb set o vuit autocars. Van a Arbúcies, en una riera que s'assembla a la de Huéscar. Allà fan passar les imatges a través de la riera, tal com es fa a Huéscar, segurament per recordar que les santes van aturar una rierada o una cosa així com el pas de la Mar Roja. Només fa dos o tres anys, que ho fan. Abans, només la missa en honor de les santes que un diumenge celebraven els oriüds de Huéscar.

—I ja no en teniu cap més?

—Encara hi ha la devoció a Nuestra Señora de la Coronada, patrona de Calañas (Huelva). En tenen una imatge a l'església del barri de la Font Santa, a la vora de Sant Joan Despí. Hi fan una festa anual un diumenge de maig amb processó, missa, aplec a fora i tornada. Els «hermanos» són quasi tots de Calañas. El barri de la Font Santa ho ha agafat com la seva festa religiosa. Pràcticament tots els veïns del barri són immigrants que van anar-hi a ocupar cases de caire social. Només s'hi podia accedir a través de l'Ajuntament i les van adjudicar a famílies amb problemes socials greus.

Segurament trobaríem d'altres devocions similars en moltes

parròquies i barris d'immigrats a Catalunya. Cada una té la seva petita història i les seves peculiaritats. Ara la dificultat principal rau a encarrilar-les pel camí de l'evangeli, del Concili i de la pastoral de conjunt. Així com una devoció tan peculiar com la dels murcians de Ca N'Oriac no els ha impedit d'anar-se tornant catalans postconciliars, un foment esbojarrat de folklorismes piadosos pot fer desarrelar la poca integració que té a Catalunya una part de l'estament immigrant. I convertir una fe autèntica en un vernís piados de sentiments d'enyorança nacionalista o lerrouxista.

EL ROCÍO A Cerdanyola

JOSEP M. MORA

Aspectes sòcio-polític i sòcio-religiós

Fa temps que dono tombs al fenomen d'un cert intent de promoure alguns elements religiosos importats, fet que, per cert, no em sembla casual. Les observacions, però, que ara faré no són científiques, ni fruit de cap estudi sociològic, sinó simplement observacions personals. Crec que cal distingir l'aspecte *sòcio-polític* del *sòcio-religiós*.

Des de la *primera vertent*, puc dir:

Penso que hi ha un rerafons polític, promogut i aprofitat per certes ideologies. Algunes d'aquestes manifestacions apareixen com una demostració de força i de poder. Moltes vegades no hi manca la presència de polítics.

Davant la consolidació progressiva del nostre país, ¿no es deu voler presentar un contrapès de signe nacional o regional? Qui mou tot això? (perquè no neix per «generació espontània»). ¿Es voldria una fórmula de coexistència de dues comunitats, sense una integració constant?

¿És una certa protesta contra la normalització lingüística, els nostres costums i les nostres tradicions, el nostre tarannà, la nostra cultura, la nostra pròpia identitat?

¿Es voldria castellanitzar, «andalusitzar», el país, bloquejant una integració més plena? De fet, en molts ambients populars es promou una cultura poc autòctona.

Des de la *vertent sòcio-religiosa*, puc fer aquestes aportacions:

En general, aquests elements importats no han encaixat en l'aspecte comunitari-parroquial, ni en la línia pastoral i litúrgica de l'Església catalana. Sembla que la nostra Església camina cap a aquests objectius: construcció de comunitats vives, viure l'eucaristia com a font i centre de la vida cristiana, aprofundiment del missatge bíblic, compromís amb el nostre país, catequesi a tots nivells i presència evangelitzadora.

Acceptar sense més ni més aquest moviment d'importació seria perdre una mica la nostra identitat cristiana, les nostres arrels.

Suggestiments

Atès tot això, penso que cal fer un esforç pastoral per assumir, tant com sigui possible, els valors d'aquest moviment. Ve't aquí alguns *suggestiments*:

Cal un esforç per destriar els elements folklòric-costumistes dels verament religiosos.

Convé assumir-ho en les línies de la pastoral diocesana, comarcal i parroquial; no en una zona neutra de la pastoral. A l'hora de fer-ho realitat, que sigui fruit d'una reflexió de comarca o de zona.

Cal mirar d'integrar aquests valors a la vida parroquial i comarcal. Ja en tenim experiències. ¿Qui no ha integrat en una celebració de l'eucaristia la festa d'un aplec de sardanes, o d'un aplec de corals, o d'una diada de Sant Jordi? Això mateix es podria fer en una romeria, o en festes d'altres regions, però sempre en el marc de la comunitat parroquial.

Seria bo d'elaborar i publicar un directori pastoral, amb principis, experiències i recomanacions, que les parròquies i les comarques haurien d'aplicar a cada ambient. No podem córrer el risc de promoure una dualitat de comunitats cristianes dintre una mateixa parròquia.

EL ROCÍO, A SANT JOAN DESPÍ

JOAN SANMARTÍ

Una experiència

En les devocions populars hi ha una tranquil·litat per part de la gent, ja que una bona part dels costums i ritus propis de la devoció han estat inventats o creats per la mateixa gent. Davant d'una «devoció» litúrgica o d'una devoció popular del lloc on arriben, se senten més estrangers, perquè ells no hi han participat i cal estar més identificat amb el conjunt de la gent del lloc per entendre-les i valorar-les. Qui és capaç de fer-ho vol dir que ja s'ha integrat molt.

La majoria de la gent immigrada, per les condicions en què va fer-ho i per la massificació dels llocs de residència, no ha pogut integrar-se i viu una mica desorientada. Tal volta es pot dir que trobar-se amb el fet nacionalista català els ha provocat una afirmació de les seves pròpies arrels.

Les devocions populars importades són una manera de refermar-se com a persona, com a integrant d'un conjunt i a nivell religiós. Al cap i a la fi és impossible viure la fe, si no l'expressem amb una ideologia, amb uns ritus, amb uns sentiments... És impossible viure la fe encarnada, si no incideix en l'expressió i santificació d'uns costums, una ideologia, una nacionalitat.

El que complica la situació són els interessos no religiosos que poden haver-hi al voltant del fet religiós i que el poden condicionar fins al punt de fer-lo estèril. Quan la devoció creix molt les autoritats civils i polítiques s'hi fixen com en un fet cultural important (les processons de setmana santa a Sevilla, que són d'interès turístic) o com un possible lloc de valorar candidats polítics.

L'experiència de la parròquia de Sant Miquel sobre el Rocío mostra unes persones andaluses (els fundadors) que varen ser oberts en plantejar la formació de la Hermandad. Mai no he observat sentiments anticatalans. Són capaços de valorar el que representa Montserrat religiosament i cultural parlant. Porten la senyera al costat de la bandera andalusa en els actes oficials. Valoren el fet religiós i es preocupen de programar clarament els actes religiosos.

Però la cosa no és tan clara quan comencem a mirar el gruix dels altres devots, que s'hi ajunten per motivacions més barrejades, i aquesta gent té el seu pes i la seva importància en les assemblees i en el cas de conflicte. Costa influir en ells, perquè sols una part petita assisteix als actes religiosos, mentre que és més gran l'assistència als actes culturals, que també patrocina i organitza la Hermandad: concurs de sevillanes, la «caldereta», excursions, concurs de cançons nadalenques, de «saetas»... Això significa que hi ha més comprensió i més capacitat de diàleg en els que assisteixen als actes religiosos, que en els altres.

Un altre problema d'aquestes devocions populars és que creixen. I el creixement no és sempre controlable i pot integrar-s'hi gent que no té cap sentiment explícitament religiós (cosa que es dona bastant a la Festa del Rocío per la seva celebració al descampat amb «casetas»...). O bé es converteix en un «monstre», que necessita locals parroquials, o actes de culte (com una missa el darrer diumenge de mes), o reunions..., cosa que impedeix o condiciona la vida normal de les altres activitats parroquials, amb freqüència d'una vida bastant justeta, o s'hi imposa. Poden produir un desequilibri. I és una situació que els devots immigrants no solen saber valorar, perquè no tenen una mirada de conjunt i veuen bo i satisfiut el seu propi creixement.

De moment no he pogut veure activitats programades que siguin directament dirigides a participar en la cultura catalana o a fomentar-la, tot i que a voltes han fet alguna festa en què ha participat algun grup català com a tal.

Queda sempre l'interrogant de si tot això els ajuda a entendre millor els catalans o els tanca a aquesta comprensió. A més encara és un fenomen massa jove per poder-ne veure les conseqüències.

Actituds pastorals

En principi crec que va ser encertada l'actitud de Cornellà d'acceptar la Hermandad del Rocío a la parròquia. Hauria nascut de totes maneres i així es pot dirigir una mica.

Però hem de ser conscients que no s'aconsegueix en un cent per cent, ja que les activitats culturals de la Hermandad van pel seu compte i hom no pot ficar-s'hi, i no tota la gent participa als actes religiosos.

Se'ls ha afavorit en els actes religiosos de manera que es puguin realitzar com ells han volgut vigilant alguns punts. Per tant, s'ha procurat que se sentissin acollits en el seu ritme i en el seu

estil. Sempre s'ha procurat també avisar els feligresos habituals de la parròquia sobre aquests actes, perquè tinguessin la llibertat de participar-hi o de canviar-se a una altra celebració més del seu gust.

Se'ls ha integrat al Consell parroquial, amb la qual cosa coneixen més detalls de la parròquia i no poden al·legar ignorància del que s'hi fa, si es produeix algun conflicte. Això es paga amb els suggeriments més o menys freqüents de realitzar activitats espectaculars (processons, via crucis...).

Però tampoc no es pot pensar que una actitud d'acollida evita tot conflicte, ja que quan la Hermandad va voler posar una imatge nova i de gran tamany a l'església, malgrat saber els seus dirigents que se n'havia negat la conviniència, va esclatar el problema. La majoria dels *hermanos* i de gent afí es varen queixar de ser discriminats i de la poca devoció dels capellans i dels consells parroquials a la Mare de Déu, conflicte que els mitjans de comunicació varen agreujar amb títols i articles sensacionalistes.

Un altre camp difícil és el problema del creixement de la Hermandad, que vol copiar el model d'Almonte (Huelva). En aquest sentit ja tenen una línia marcada, que els condiciona i que pot impedir altres possibilitats pastorals.

Suggeriments

Penso que sempre és millor una actitud d'amistat i procurar mantenir contacte, ja que això facilita la solució d'alguns problemes. I a ells els lliga amb persones concretes del lloc. Almenys els dirigents.

He procurat limitar-me a la part religiosa. Una major integració ja depèn d'altres factors de la societat.

Procurar que se sentin acollits, però no donar-los massa importància, que no arribin a sentir-se tan importants, com el rovell de l'ou.

Tal volta, qui tingui ganxo podria suggerir trobades amb altres confraries del mateix estil, però més de casa nostra, ja que és una cosa que ho entenen i els pot proporcionar una visió més àmplia. Els agrada manifestar-se en un ambient on se sentin compresos.

EL ROCÍO, A VILA-SECA

JORDI ROSELL

Dos anys d'experiència

Fa dos anys que se celebra El Rocío dins l'àmbit de la meua parròquia. El primer any, després de parlar-ne amb altres responsables de la parròquia i d'escoltar el judici favorable de diverses parròquies que havien acollit manifestacions d'aquest tipus, vàrem acceptar-ho. Aquest primer any va anar molt bé: un rosari nocturn amb torxes, ben participat i seriós; missa «rociera» l'endemà, amb un estil diferent de l'acostumat si bé prou acceptable.

El segon any, però, la cosa ha anat diferent: molta més gent (unes vuit-centes persones, si bé la majoria sense interès pel fet religiós), menys serietat, a pesar de l'esforç dels responsables i organitzadors. Molts dels assistents es varen instal·lar als patis del voltant de l'església, amb el consegüent desordre.

Valoració

Si després del Concili hem deixat devocions que eren populars entre nosaltres, no entenc que ara hàgim d'acceptar-ne unes altres que ens vénen de fora; penso a més que a través d'aquestes devocions i folklore, es poden voler imposar amb el temps uns costums que no són nostres i una manera de pensar i de fer importada.

L'actitud pastoral deu ser difícil i, en tot cas, caldria que fos presa, no a nivell local sinó a nivell de tot Catalunya i per part dels responsables principals de la pastoral, els bisbes. Llavors els altres agents de la pastoral tindriem més força. Penso, però, que hi ha gent de certa «casta» entre els cristians d'ací que també hi tenen interès.

Crec que ja fa temps que la pastoral de l'Església no va per aquest camí i, si bé no hem de rebutjar la religiositat popular, hem de vigilar que no es confongui el creure amb aquesta mena de religiositat.

EL ROCÍO, A SANT JOAN DE VILATORRADA

JOSEP CASALS

L'any 1986, a Sant Joan de Vilatorrada, la Casa de Andalusia va organitzar la seva I Romeria del Bages. De fet, quedava limitada a la localitat i no aconseguia atreure gent de la comarca. A les 10 del matí hi hagué la concentració a la plaça de l'església i, no havent-hi a mà cap altra imatge disponible, ocupava el lloc de la presidència, dalt d'un carruatge tirat per un cavall, la imatge de la Mare de Déu del Carme.

A les 11, en un bosquet pròxim, hi hagué la «missa rociera». Després continuaren els actes festius fins a mitja tarda, que tingué lloc la processó de retorn.

Hi havia discrepància de criteris de si calia donar-hi suport des de la parròquia i de si calia fins i tot celebrar-hi l'eucaristia. L'opinió personal del rector, és la que en definitiva va prevaler: aquest va estar present a la missa de la romeria i els deixà la imatge.

L'any 1987, la pluja ha impedit celebrar els actes al bosquet on estava previst. Per dificultats del terreny, el carruatge havia estat substituït per un tractor i un remolc, i de flors, n'hi havia per embellir dues carrosses. Per a l'any que ve es vol tenir una imatge pròpia, és a dir, la del Rocío.

Els actes es van celebrar a l'interior d'una gran nau industrial. A la tarda, en estrillar-se el dia, van sortir a recórrer la major part dels carrers passejant en processó una marededéu. De fet ningú no recordava quan s'havia fet per última vegada.

Després d'una experiència de dos anys, tot sembla indicar que la romeria formarà part de les activitats de la Casa de Andalusia i que trobarà un grup addicte de seguidors. Des de la parròquia s'hi prestarà l'atenció que es presta a d'altres grups de caire similar.

PROCESSÓ DE LA TORRASSA

VALENTÍ BALAGUER

Més que respondre de forma teòrica a les preguntes formulades he considerat millor partir de realitats concretes. De quina pràctica devocional es tracta? A la nostra parròquia, la Mare de Déu dels Desemparats, de la Torrassa, tenim l'exemple de la cèlebre processó de la setmana santa anomenada «Procesión de los pasos». Va esdevenir la més popular de tot Barcelona en el seu moment. Va atreure una quantitat de persones a presenciar-la i va fer vibrar les persones de la barriada de la Torrassa de forma massiva tant joves com grans. Estava perfectament organitzada i era una manifestació autèntica de religiositat popular. Va mantenir el seu prestigi fins al final. Hi havia valors de compromís, de penitència, de devoció i de fe. Però també contravalors d'imposició, disbauxa, etc. Va començar el 1941 i va acabar el 1966 sense haver donat mostres de feblesa. La nota de supressió del març de 1967 és prou eloqüent i diu prou a favor del qui la va crear i en el seu moment la va suprimir, Mn. Jaume Busquet i Casals.

«Reunida la Junta Central de la Procesión de Semana Santa, después de ponderar numerosas razones que fueron expuestas por el reverendo cura párroco y lamentándolo mucho, tomó el acuerdo de suprimir dicha manifestación piadosa, que durante veinticinco años ha venido celebrándose en la noche del jueves santo con gran afluencia de fieles y concurrencia de forasteros.

»La Parroquia de N.S. de los Desamparados siente vivísimamente el tener que determinarse en este sentido, jamás sin las previas consultas y asesoramientos, mayormente cuando con ello se privará a tantos miles de fieles del recuerdo y de la evocación de sus procesiones nativas y se suspenderán igualmente las posibilidades que ofreció siempre a muchísimos penitentes que acudían de todas partes en cumplimiento de sus promesas.

»La actual coyuntura de la Iglesia, poco propicia a manifestaciones de tal índole; el proceso de integración al país, lento pero cierto, de las gentes del Sur, que en gran mayoría pueblan la parroquia; el propio desarrollo económico, notablemente experimentado en esta barriada, han creado tal cúmulo de dificultades, que quizá no podrían ser superadas dentro de breve plazo.

»Es hora de hacer constar las facilidades que en todo momento ha dado el Excmo. Ayuntamiento de l'Hospitalet de Llobregat, presentando además su apoyo, sin el que, en los últimos años (dada la densidad de vehículos aparcados) ni siquiera habría sido posible el recorrido por las calles.

»Al agradecer también a las cofradías y entidades sus desvelos en el montaje de los pasos y organización de nazarenos, les invitamos a que se sumen particularmente al solemne Vía Crucis que con carácter puramente parroquial ha de tener efecto el viernes santo a la hora que previamente se anunciará.»

Avui continua fent-se aquest via crucis no pel carrer sinó a l'interior del temple. És un dels actes més concorreguts de la setmana santa, amb una veritable participació de gent jove i adulta. És viscut amb molta pietat i expressat amb formes vives i adaptades al món d'avui. És un preàmbul de la vetlla pasqual que constitueix el centre de la setmana santa i així ho han entès els feligresos de la parròquia, que li donen suport amb una assistència massiva a l'acte, una preparació acurada de la cerimònia i dels cants, i una participació activa i dinàmica.

La processó de la setmana santa de la Torrassa va ser un acte de religiositat popular creat en una circumstància determinada, per fer reviure la fe i les tradicions d'un poble forçat a sortir de la seva terra però alhora amb consciència d'integració en un altre poble que en endavant haurà de ser el seu.

CONFRARIA DE «LA SANTA CRUZ», A LA MINA

FRANCESC VILAMALA

L'any 1979 uns veïns andalusos i alguns gitanos del barri de la Mina varen formar la «Cofradia de la Santa Cruz», si bé hi ha gitanos que no hi estan d'acord. Ells mateixos es varen proporcionar uns estatuts, molt ben redactats, però que no es compleixen. El bisbat els va aprovar perquè vaig insistir-hi. De fet, es tracta d'una devoció molt primària, amb una gran dosi d'ignorància religiosa.

He lluitat sempre perquè no ho barregessin amb la parròquia de la Mare de Déu de les Neus que hi ha al barri, car són gent que no ve mai a l'església. M'he negat, juntament amb el consell parroquial, a fer la processó del Corpus que volien introduir, com també a organitzar una romeria que volien fer a l'altra part del Besòs. La parròquia durant els primers anys els ha deixat uns locals per guardar els passos, i ara l'Ajuntament els ha cedit un petit local, cosa que alleuja la nostra situació.

El pas gran porta un maniquí que ells han transformat en una Dolorosa. Ara també tenen un sanctrist gran, una Puríssima que han transformat en una Magdalena, i quatre soldats romans amb vestits que ells han arreglat.

Fan la processó el dijous i el divendres sant a la tarda, que dura cinc o sis hores. El dijous sant passa pel barri i el divendres sant passa també pel Besòs. Entren als seus locals i en surten. El dijous sant, abans de sortir la processó, vaig beneir els sants, amb molt de respecte per part dels assistents, i acabarem amb l'oració del Parenostre.

Tots són gent gran, de trenta anys per amunt. Si alguna vegada alguns joves hi havien anat a portar els passos, penso que ara brillen per la seva absència.

M'han insistit molt que anés a la processó, però sempre els he dit que no podia assistir-hi a causa de les celebracions de l'església, si bé reconec que això en part és una excusa. El mateix han fet altres mossens veïns, que també s'hi han negat.

Per fi aquest any han pogut organitzar un via crucis el divendres sant al migdia. Com que no tenia res a l'església i era un via crucis, el vaig presidir i vaig predicar-ne les estacions. El vàrem fer

pel centre cívic, una placeta que hi ha al barri. Varen assistir-hi unes seixanta persones, sis o set de les quals eren feligresos. Va anar molt bé i crec que és un acte que haurem de tenir present per als propers anys.

Ah! Vull dir-vos que sóc el «capellán» de la confraria i que no vull pas renunciar-hi, no fos cas que m'hi posessin algú d'una altra banda, i encara s'enredaria més la troca.

També aquest serà el segon any que han celebrat la «cruz de mayo». Amb motiu d'aquesta celebració, cobreixen de flors una creu gran, la porten a l'església i allà fem la benedicció. M'he inventat una celebració a la qual, a més de la benedicció, fem una lectura de l'Evangeli, una homilia molt breu i molts cants amb guitarres. També dona, de moment, bon resultat. Al final de la celebració i mentre passen a besar la creu, els imposo una creueta de cartró. Recordo que l'any passat en van faltar i gairebé va haver-hi baralles. Aquestes creuetes, les fan ells mateixos.

A les processons d'aquest any, segons un rumor molt generalitzat, va assistir-hi molt poca gent. Suposo que és perquè ha perdut novetat. A la festa de la «cruz de Mayo» també hi assisteix poca gent. De fet, les processons més aviat fan llàstima (almenys mirant-t'ho amb els meus ulls i també amb els d'altres persones).

M'han fet viure moments de molta tensió, sobretot quan m'he negat a assistir a les processons o a fer la del Corpus o la romeria. Quan volien posar les seves imatges a l'església d'una manera permanent, deien: «la gente no viene a la iglesia porque no tiene los santos».

Ara, la confraria, a fi d'obtenir diners de la Generalitat, s'ha constituït, a més, en associació sòcio-cultural.

FITXES DIVERSES

Germandat de la «Virgen del Rocío», de Badalona

Aquesta germandat radica a la parròquia de la Mare de Déu de la Salut, de Badalona, té estatuts aprovats pel bisbat i està homologada amb la germandat matriu d'Almonte (Huelva). El rector de la parròquia n'és el consiliari.

Actes religiosos: una missa a la parròquia abans de la Pentecosta, amb motiu de la romeria del Rocío. Al final de la missa hi ha una processó, amb toc de tambors i esclat de coets, en què es porta el «simpecado» (pendó que durant l'any es guarda a l'església) fins al lloc del barri on es fa la festa «rociera». L'endemà el «germà major» es desplaça amb el «simpecado» cap a Almonte per participar a la romeria, juntament amb les altres germandats de tot Espanya. A part d'això, pel setembre, en ocasió del «Rocío chico», se celebra una missa enmig de la festa popular «rociera» que dura tot el dia. Les celebracions que es fan a l'església són dignes; s'hi fan cants «rocieros», i hi ha una bona participació de fidels.

La germandat té estatuts, però no té junta ni reunions. N'és l'ànima el «germà major», que amb la seva família s'encarrega de tot. Té la imatge de la Mare de Déu en una habitació de casa seva, que fa de capella, si bé sense culte ni actes religiosos.

Associació de la «Virgen peregrina», de Badalona

L'associació de la «Virgen peregrina» està legalitzada civilment, i no eclesiàsticament. Els caps són d'extrema dreta (de línia «lefevrina»). Tenen un local al barri de Llefia, de Badalona, que funciona com a capella oberta al públic.

Actes religiosos: rosari setmanal (almenys una vegada); mes de Maria, amb actes propis; un diumenge de maig, processó mariana pels carrers del barri, sense participació de la parròquia; i el divendres sant al vespre, «processó del silenci» pel barri, amb passos. No hi ha molta afluència, però tenen la seva «clientela» i han fet arrels populars entre un bon sector de la gent del barri. També de

cara a la primera comunió fan catequesi «pirata» (és a dir, al marge de la parròquia); després de les comunions se n'encarrega la parròquia integrista de St. Fèlix Africà, de Barcelona.

Centre cultural de la «Virgen de la Esperanza», de Badalona

Aquesta entitat és reconeguda civilment però no canònicament. Té un local al barri de la Salut, de Badalona. Fan escola de sevillanes i altres actes folklòrics.

Actes religiosos: benedicció de la «cruz de mayo», a la parròquia de la Salut; una missa la vigília de la festa de la Mare de Déu del Pilar; i una romeria al santuari del Pilar de Saragossa. L'afluència en aquests actes oscil·la entre cent i dues-centes persones.

Romeria de la «Virgen de la Sierra», de Sta. Coloma de Gramenet

Un diumenge de maig té lloc la romeria de la «Virgen de la Sierra», procedent de Cabra (Còrdova). Un grup molt nombrós va en processó des de Sta. Coloma cap a Sant Jeroni de la Murtra, on, enmig d'un ambient de fira i de festa, se celebra una missa de campanya, amb bateigs i primeres comunions (segons diuen).

Devoció a la «Virgen de Guadalupe», a Lleida

El 8 de setembre, a la parròquia de Sta. Teresa Jornet, de Lleida, se celebra la festivitat de la «Virgen de Guadalupe», procedent d'Extremadura. Es canten la missa extremeña i els goigs de la Mare de Déu i a l'ofertori també es presenten fruits d'aquella regió. Hi participa, a més dels feligresos de la parròquia, la colònia extremeña lleidatana.

Devoció a Sant Pantaleó, a Lleida

El 25 de juliol, a la parròquia de Sant Pau, de Lleida, se celebra la festivitat de Sant Pantaleó, promoguda per famílies oriüdes

de Bérchules (Granada). Se celebren una missa i una processó amb la imatge del sant, enmig de diferents elements folklòrics al llarg del recorregut. Hi participen, a més dels feligresos de la parròquia, les colònies de berchulenses de Lleida, Barcelona, Igualada i Mataró.

Confraria de «María Santísima de Araceli», de Torreforta (Tarragona)

El primer diumenge de maig, a la parròquia de St. Josep Obrer, de Torreforta, té lloc la festivitat de la Mare de Déu d'Araceli, patrona del camp andalús, promoguda per una germanat. El lloc d'origen d'aquesta devoció és Lucena (Còrdova), on hi ha establerta la confraria. També cada primer diumenge de mes un grup de «germans» de la Confraria (una dotzena) participen a la missa de les 11; el dia de la festa anual se celebra un aperitiu de germanor, amb un centenar de participants.

Processó del divendres sant, a Bonavista (Tarragona)

El divendres sant al vespre té lloc pels carrers principals del barri (uns 8.500 habitants) una processó a l'estil d'Andalusia. En aquesta manifestació religiosa es porten passos, que s'aturen (sobretot els de la Dolorosa i la Soledat) quan algun espontani, des d'un balcó o des del carrer, canta alguna «saeta», cosa que fa que la processó duri gairebé quatre hores. L'afluència és molt gran: molts no hi van en fila índia sinó com en manifestació, si bé la majoria (fins i tot gent de fora) la segueix des del carrer o de casa estant. Els bars del recorregut de la processó resten tancats i hi ha un clima de respecte.

Festa de la Verge dels Dolors, al Vendrell

El tercer diumenge de setembre, al Santíssim Salvador del Vendrell se celebra la festivitat de la Verge dels Dolors, promoguda per famílies emigrades de Villagarcía de la Torre (Badajoz). Aquesta romeria consisteix en un missa i un dinar de germanor al camp. Hi participen un miler de persones.

**«Asociación jerezana de devotos de la "Tizná", en Cataluña»,
de Barcelona**

A finals de setembre, a la parròquia de Sant Joan M. Baptista Vianney, de Barcelona, se celebren les festes en honor de «Ntra. Sra. de la Purificació, La Tizná», patrona de Jerez del Marquesado (Granada). Entre els actes religiosos destaquen una missa solemne el dia de la festa i un novenari. Hi ha, a més, gran quantitat d'actes folklòrics i populars.

ACOLLIR, PURIFICAR, INTEGRAR

JOAQUIM BRUSTENGA

Llums i ombres

Les manifestacions religioses populars vingudes de fora s'estan incrementant en els ambients d'immigració dels nostres barris. És una realitat per a mi preocupant i que mereix molta atenció.

La devoció a la «Virgen del Rocío» i les festes folklòrico-religioses rocieras són les que conec millor, ja que a la meva parròquia —la Mare de Déu de la Salut, de Badalona— hi ha una «Hermandad del Rocío», erigida canònicament.

Cal dir que té un fort *ressò popular*. Molts feligresos de la meva parròquia se senten plenament identificats amb la missa rociera, la processó, la romeria, amb l'entorn de festa, de cant, de música i de coets que l'acompanyen. I això, tant entre els cristians practicants com, sobretot, entre els anomenats ocasionals o allunyats.

Hi ha un *fons de religiositat popular* gens menyspreable. Per a molts immigrants, sobretot andalusos, representa posar-se en contacte amb les seves arrels culturals i religioses. És un món en què es relacionen amb Déu —qui sap si amb un déu, el «seu» déu, el qual té poc de cristià—, amb la Verge Maria, amb el transcendent.

Però ho veig *ple d'ambigüitats*, de superficialitat, d'actituds purament sentimentals, que no es tradueixen pas en actituds veritablement cristianes. A vegades penso: ¿Fins a quin punt se supera el nivell purament cultural-folklòric i ajudem les persones a entrar en el nivell de la fe pròpiament cristiana?

Un altre aspecte que per mi resta fosc i ambigu: tenim clar que a Catalunya hem de fer una *Església «catalana»*. Ja entenem què volem dir. Una Església «inculturada» al nostre país, en la línia de les conseqüències pastorals del document dels nostres bisbes «Arrels cristianes de Catalunya» i del magisteri de Joan Pau II, per exemple en el seu discurs a la UNESCO de l'any 1980. Aleshores, no acabo de veure com lliga tot això amb el fet d'avaluar i potenciar aquestes manifestacions religioses que ens vénen de fora i responen a un tarannà religiós tan diferent del nostre.

Actituds pastorals

Penso que no és bona una actitud de rebuig, de desqualificació i de tancament. Tampoc no ho és una actitud de desconfiança, de posar obstacles quan et demanen una celebració religiosa. Reconec, però, que aquesta última actitud et surt molt espontàniament quan et mous enmig d'un món ple d'ambigüitats i de foscos. És allò de: «No m'agrada, però... què hi farem; caldrà buscar una solució».

Crec que és necessari estudiar i reflexionar seriosament el fenomen de la religiositat popular. Hi ha bons llibres per a fer-ho. Només sobre una base teològica, antropològica i pastoral seriosa podrem prendre actituds positives.

M'ha ajudat força conèixer de prop el «món andalús». Alguns estius he aprofitat les vacances per a visitar Andalusia, conviure amb les famílies, participar a les seves festes.

Resumiria així les actituds pastorals: *Acollir, purificar i integrar*.

Acollir sincerament, amb simpatia, aquestes expressions religioses populars; acollir les persones que se les estimen, encara, com a quelcom molt seu.

Purificar-les, de tal manera que el seu sentit religiós es netegi —tant com sigui possible— d'ambigüitats i d'elements aliens, i s'orienti vers una professió de fe netament cristiana. Això em sembla molt important. En aquest sentit, crec que és millor que les parròquies assumim la responsabilitat de les celebracions litúrgiques, més que no pas que els organitzadors vagin per lliure, al marge o en contra de la pastoral parroquial o del lloc.

Integrar-les als nostres esquemes d'acció pastoral. Aquest treball d'integració el veig llarg i difícil. Exigeix que tinguem unes comunitats cristianes vives i dinàmiques a les nostres parròquies, amb uns objectius i uns mitjans d'evangelització i d'educació de la fe clars, capaces d'integrar aquestes expressions religioses, de —perdoneu la paraula— «domesticar-les» dins un projecte d'edificació d'Església, fidel al Vaticà II i a les arrels cristianes del nostre país.

NECESSITAT DE CLARIFICACIÓ

PERE DOMÈNECH

Ressorgiment de les devocions populars

D'entrada, crec que cal reconèixer el ressorgiment de les devocions populars, que no es poden menystenir lleugerament; per això, intento de mirar-les amb respecte i esperit crític. Jo situaria la qüestió amb una distinció: d'una banda, tenim un col·lectiu important de persones, procedents de la immigració —sovint poc integrades al país i a l'Església—, força marcades per una religiositat popular, típica de les seves terres; de l'altra, tenim els documents i l'esperit del concili Vaticà II, que recomanen els exercicis piadosos del poble cristià, això sí!, mentre siguin conformes a l'Església (S.C. núm. 13), i tot el procés de renovació en l'expressió comunitària de la fe.

Mentrestant penso en la darrera setmana santa. Els diaris i la TV es van fer ressò de les setmanes santes d'arreu del país, amb processons desiguals. Hi va haver unes processons al marge de l'Església i desautoritzades per la jerarquia i, per tant, «laiques» (l'Hospitalet, la Mina, Poblenu de Pineda, Mataró); d'altres, en canvi, van ser acollides com a una resposta positiva de devoció i de religiositat (Santa Maria de Badalona, Camprodon). Es tractava d'unes manifestacions religioses integrades generalment per immigrants andalusos i creients no practicants o allunyats de les nostres comunitats eclesials, que connecten amb els esforços de fer ressorgir velles tradicions, i que si bé no troben —en general— acollença en l'església, sí que troben un suport important en les institucions i l'administració pública.

Hom comprèn que molts immigrants, integrats a les capes populars, es retrobin en els romiatges del Rocío o en les processons de la setmana santa, que es deixin endur per l'entusiasme col·lectiu i que, almenys externament, estiguin molt marcats per l'empremta religiosa. Amb tot, l'observació d'aquestes pràctiques ens diu que es tracta d'expressions de religiositat puntuals, viscudes com a espectacle i amb una forta connotació de nostàlgia cultural, que denota poca integració al país i a l'Església de casa nostra, i que cohesiona la seva identitat d'origen.

A més, lamento que en moltes d'aquestes expressions de religiositat popular hi hagi manipulacions de la bona fe de la gent i

de la seva sensibilitat religioso-cultural. Fins i tot, alguns volen aprofitar l'avinentesa per restaurar formes passades o tradicions que ja semblaven perdudes o com una maniobra político-cultural més d'estar al costat d'aquest important sector de població.

Penso que moltes d'aquestes manifestacions religioses i devocions populars puntuals, si bé deixen traspuar una religiositat d'inspiració cristiana, estan mancades d'un sentit cristià i comunitari-eclesial genuí. Més que la fe cristiana, viscuda en Església, els seus aglutinants són el fet religiós-cultural i el suport político-cultural. Més que fe cristiana, hi veig religiositat expressada en l'espectacle. Fins al punt que, de vegades, fa la impressió que els partits polítics i les institucions donen suport a aquesta religiositat com un fet cultural que no els és aliè, però sense definir-se, amb claredat i coherència, sobre la seva política respecte a la immigració a Catalunya.

I fa la impressió que l'Església adés mortifica l'esperit religiós del poble i adés —si bé amb un prudent distanciament— assumeix tota mostra de religiositat popular. Tot plegat em sembla que genera força confusionisme i fa sospitar interessos de tota mena. Si aquesta religiositat és això, «religiositat», i a més forània, crec que cal tenir molt en compte les connotacions sòcio-político-culturals. I, resta força palès el poc sentit cristià i eclesial d'aquestes manifestacions de religiositat.

Actituds pastorals

L'Església ha d'estar encarnada en el poble i ha d'ésser Església de poble. Cal que tingui una opció preferent pels pobres, ha de ser sensible vers els sectors amb més mancances i menys atesos i ha de connectar-hi. En definitiva, em sembla que ens hem de pronunciar per una pastoral encarnada, evangelitzadora, comunitària i de servei a la fe. Davant les moltes manifestacions de religiositat popular, penso que l'Església no es pot tancar en uns criteris o un criticisme raonablement evangelitzadors, però que tampoc no s'ha de confondre la seva acció pastoral amb aquestes devocions i manifestacions de religiositat.

No es tracta pas de menysvalorar la religiositat popular, en general, ni tampoc aquelles manifestacions religioses forànies entre els sectors més marginats. Des d'una actitud respectuosa i amb esperit crític, cal valorar les motivacions externes religioses, les seves connotacions i la seva expressivitat com a fet cultural aliè al nostre país.

Es cert que l'estil i l'esperit eclesials de casa nostra poden aparèixer com a negatius davant la religiositat de molta gent nou vinguda i poden perjudicar les relacions de l'Església amb força gent immigrada... Dic poden aparèixer, perquè també força gent immigrada, integrada al país i a les esglésies, així com gent allunyada i no creient, veuen amb bons ulls el distanciament eclesial de les esmentades manifestacions religioses i els esforços de clarificació.

No es tracta pas que l'Església es tanqui en banda a la religiositat, ni tampoc que beneeixi i assumeixi la religiositat dels qui tan sols connecten amb l'Església en els romiatges, les primeres comunions, les processons... Em sembla que no hem d'ésser jutges de la fe de ningú, però tampoc no hem de dissoldre la fe cristiana en una religiositat forània, estranya a casa nostra i poc eclesial.

La qüestió pastoral és com acollir i ser presents entre les persones, sovint allunyades i prou marcades per la religiositat popular, perquè puguin purificar-la i puguin descobrir una fe més lliure, més personal, més comunitària..., i avançar-hi, amb nous camins d'expressió.

Llavors, amb el respecte a una cultura, l'obertura a una purificació i la voluntat de viure i d'expressar la fe des de l'Església, clarificant i denunciant manipulacions, es podria avançar cap a una estima major dels valors culturals diversos, tot apreciament als barris, el país i l'Església que som i que tenim a casa nostra.

Suggeriments

Crec que s'imposa amb urgència, responsabilitat i coherència, una valoració del fenomen de les manifestacions religioses i de les devocions populars forànies, per part de la Conferència Episcopal Catalana: davant el seu augment progressiu, caldria que fes unes distincions i reflexions pastorals serenes i clarificadorres.

El silenci pot afavorir la manipulació de la fe i de la religiositat dels més senzills, pot crear confusió i estranyesa i fomentar devocions, diguem-ne «desviades» (em semblen més restauracionistes i pròpies d'una neo-cristiandat pre-conciliar que no pas en la línia de renovació del concili Vaticà II). A més, sovint la preocupació fonamental sembla més l'espectacle que no pas la vivència i l'expressió pública de la fe.

M'agradaria que l'Església, bo i reconeixent les arrels cristianes de Catalunya i fent un acte de fe en la identitat del nostre país, fos també molt sensible a aquesta florida d'expressions religioses populars, procedents d'altres indrets de l'Estat, que hi reflexionés

i s'assenyalessin criteris clars; que es definís; que es concretessin camins. Caldria que la nostra pastoral —en general— no recolzés tant en la sacramentalització i en la religiositat com en l'evangelització, que no ens quedem en l'afirmació, sinó que procurem fer passes concretes i realistes de pastoral evangelitzadora i de servei a la fe, viscuda en Església.

No ens acontentem amb la constatació que les noves generacions ja es van allunyant de la religiositat dels pares; que ara no ens podem tancar, ni és oportú ni prudent allunyar-nos de les masses populars substancialment religioses, però al marge de l'Església o bé en sintonia amb ella només a l'hora de demanar un sagrament, o de participar en un romiatge o una processó organitzada.

Finalment, vull aterrar dient que cal que l'Església de casa nostra faci les passes necessàries per oferir una imatge de poble creient, però cal que es clarifiqui per no confondre's amb la totalitat del poble o amb els afanys d'incidir en el poble. Cal que tinguem més clar que som de l'Església en tant que ens en sentim, en volem ser i la mantenim. I penso que allò de la «segona evangelització», s'hauria de veure en uns gestos concrets, en unes passes realistes. Per això, en aquesta línia, podem preguntar-nos: quines devocions i manifestacions religioses populars tenim; quines són pròpies d'ací i quines són forànies; quines assumeix l'Església i quines considera al seu marge, però tot apreciand-ne l'arrel religiosa i valorant-les com a fet socio-cultural.

L'OBRAJOR

COM PROGRAMAR UN CURS EN UNA PARRÒQUIA

FRANCESC SEGALÉS

Programar

Tot i que els parroquians no estiguem gaire acostumats a fer-ho, cal programar. Així ens estalviarem moltes repeticions i oblits, no caldran corre-cuites d'última hora ni protagonismes d'anar de bòlit... La vida parroquial té molt de «rutinària», de repetició anual, i la programació pot ajudar, precisament, a no caure en la rutina, a posar nous ingredients, a revitalitzar i a renovar.

Les tasques que agafen ritme de programació són més fàcils de traspasar a uns altres responsables, permeten una major i millor continuïtat, afavoreixen la participació més àmplia de persones sense tants malentesos. Finalment, és l'única manera de poder avaluar resultats, revisar, etc. A còpia d'experiència i de

cursos podem arribar a plasmar quina parròquia volem, quina pastoral volem i fem, quin és el projecte pastoral parroquial que els feligresos han anat elaborant, assumint i duent a la pràctica.

Per tant, *programar ha de voler dir* anar fent un treball continu, curs rera curs, aprofundint i revisant en diverses direccions:

1. Obtenció de dades —cada cop més actuals i precises— sobre la realitat i l'activitat del barri/poble i l'activitat de la parròquia.

2. Participació del major nombre possible de feligresos en el treball d'elaboració, realització i avaluació del programa pastoral, emprant per això els mecanismes i l'organització més adequats.

3. Configuració d'un treball comunitari conjunt que no ofegui o arraconi el treball fonamental de cada creient i de cada col·lectiu parroquial.

Un itinerari

A cada parròquia es fa programació; més o menys, és clar. Com en la major part de coses, es fa el que es pot; a voltes —d'això en tinc molta experiència— els projectes es queden en papers molt ben elaborats i ningú no se n'assabenta; o només surten de la ment del capellà i tothom diu amén i allà s'acaba la història del programa... Imaginem un possible camí a fer durant una colla de cursos:

1. Un grup de la parròquia (el Consell Pastoral, o potser millor, un altre grup especialitzat, que anomenarem CP) elabora en primer lloc, l'organigrama de la parròquia (seguint la pauta de l'annex-1 o una altra) recollint tota la realitat de persones col·laboradores, grups més o menys organitzats que hi ha, i accions que s'hi fan. Convé no deixar-se res ni ningú (després hi ha embolics i suspicàcies...).

2. Elabora també un calendari provisional del curs, ara 1987/1988 (seguint més o menys la pauta de l'annex-2), mirant de col·locar-hi ja totes les dates segures.

3. Reparteix l'organigrama i el calendari a tots els col·laboradors, grups, comissions, serveis, equips, etc., de la parròquia, tot explicant-los bé de què es tracta: que cadascú faci el seu propi calendari de trobades i activitats del curs vinent i, a més, que confirmi o corregeixi les seves dades (acció que fa, horaris, etc.). Aquesta tasca caldria fer-la durant els mesos de juny a agost.

4. Recollint tot això fet pels grups, el CP refà l'organigrama parroquial i publica ja el calendari definitiu del curs.

Fins aquí, un *primer nivell* de programació mínima. Seria bo

d'acostumar tots els col·laboradors a fer-lo automàticament en acabar el curs el mes de juny.

5. Un *segon nivell* (al qual cal que arribem tard o d'hora) es basa en l'elaboració d'un projecte de treball o d'acció per part de cada col·laborador i de cada grup, de manera que es precisin els objectius generals que es proposen i els objectius concrets per a aquell curs, els mitjans que utilitzaran per a aconseguir-los, etc.

6. De cara a aquest altre nivell de programació, caldria que el CP elaborés dos materials més que, amb els retocs de cada curs, podrien anar servint per a una colla d'anys: l'un, la recollida de dades de la realitat del barri o poble on es troba la parròquia (a l'annex-3 se'n proposa un esquema bàsic); i l'altre, la recopilació esquemàtica dels objectius que té plantejats l'Església en els nivells mundial, diocesà, de zona i d'arxiprestat (a l'annex-4 hi ha aquest esquema un pèl més desenrotllat). Aquests dos materials haurien de ser guia i estímul per a la concreció dels objectius pastorals de cada grup.

7. Amb aquest segon nivell d'aportacions, que es poden anar obtenint al llarg d'alguns cursos (convindria ajudar cada grup a l'hora de fer aquest treball), el CP hauria d'elaborar els objectius parroquials a curt i llarg termini, precisar les prioritats i urgències, els mitjans de consulta, aprovació i revisió que caldria preveure, etc.

8. El *tercer nivell* consisteix a arribar a crear una dinàmica que sigui molt més que la suma del que fa cadascú, que doni color a tot el quefer parroquial, i que sigui assumida per tots els feligresos. Això vol dir: alguna publicació que porti aquest esperit i les informacions necessàries, assemblees, votacions, enquestes i consultes a tots els feligresos, formació i estudi (anàlisi social, pastoral, etc.). O sigui, feina d'anys i panys. Cosa d'anar-hi anant!

Unes condicions

Per tal que siguem capaços a les parròquies d'entrar per camins de programació caldrien algunes condicions, com ara:

— El grup que dirigeixi aquest treball cal que es dediqui exclusivament a això. Teòricament haurien de ser els consells pastorals. Un suggeriment: fer un equip petit amb gent «al màxim de preparada» per a dirigir aquest treball de programació (això seria el consell pastoral) i elegir un altre equip de gent assenyada, decidida i representativa, que vagi prenent les decisions de cada dia (la feina que ara fan la majoria de consells pastorals de les parròquies).

Això podria ser el comitè parroquial.

— Cal dedicar un temps concret a impulsar aquesta feina. Serien, sobretot, els mesos que van de juny a setembre, ambdós inclosos, dedicant un primer temps a la revisió i un segon temps al llançament de curs. Això vol dir: acabar el curs parroquial a finals de maig i començar les activitats pròpiament a l'octubre.

— Calen una major ajuda institucional en materials pedagògics per als feligresos, que facilitin la tasca de les parròquies, i un millor aprofitament dels consells pastorals arxiprestal, de zona i diocesà per a la feina indicada.

ANNEX-1

ORGANIGRAMA PARROQUIAL CURS 1987-1988

De cara a conèixer totes les activitats parroquials i els grups que les promouen, convé elaborar un esquema que ho englobi tot i que a la vegada faci veure les diferents facetes del que és una parròquia. (Nota: a cada concepte cal preveure l'horari, el calendari i altres anotacions concretes útils.)

1. La parròquia: temple o lloc de culte

- 1.1 Lloc de visita turística o artística, lloc per a badar i descansar, fer concerts, etc.
- 1.2 Lloc de pregària personal (visita Santíssim, devoció als sants, reflexió i meditació, etc.).
- 1.3 Lloc de pregària comunitària:
 - 1.3.1 *Eucaristies*: dies feiners i dies festius.
 - 1.3.2 *Trobades de pregària*: rosari, via creu, mes de Maria, mes del Sagrat Cor, etc.; litúrgia de les hores, grup de pregària, etc.
 - 1.3.3 *Celebracions baptismals*.
 - 1.3.4 *Celebracions penitencials*: confessions individuals i comunitàries.
 - 1.3.5 *Unció dels malalts i viàtic*: celebració parroquial anual i celebració domiciliària.
 - 1.3.6 *Celebracions de la comunió dels infants*.
 - 1.3.7 *Celebracions exequials*: pregària familiar al domicili o centre hospitalari, pregària d'enterrament (a convenir amb funerària) i eucaristia exequial.
 - 1.3.8 *Celebracions matrimonials* (dia i hora a convenir, previ curset de preparació).
 - 1.3.9 *Celebració de la confirmació*.

1.4 Punts a tenir en compte:

- horari d'obertura del temple,
- gratuïtat dels serveis i les celebracions,
- pla de reformes i obres del temple,
- cartelleres, caixetes almoines, ambientació, etc.

2. La parròquia: despatx d'atenció a múltiples demandes

2.1 Demandes burocràtiques, informatives.

2.2 Demandes socials i d'ajut (assistent social...).

2.3 Demandes sacramentals:

- inscripció catequesi comunió
- acolliment pre-baptismal
- acolliment pre-matrimonial
- preparació a la confirmació

2.4 Inscripció catequesi infantil, juvenil i d'adults.

2.5 Inscripcions a excursions, romiatges, curssets, etc.

3. La parròquia: comunitat de creients

3.1 *L'acció evangelitzadora* de tots i cada un dels creients (a través de la relació personal, la vida familiar i de veïnat, el treball i el compromís cívic en les organitzacions socials, etc.).

3.2 *L'acció eclesial* de tots i cada un dels practicants habituals o ocasionals (per la seva identificació amb l'Església, participació, col·laborant al seu manteniment i a les seves tasques...):

3.2.1 el culte (descriu al n. 1)

3.2.2 l'acolliment (descriu al n. 2)

3.2.3 la catequesi:

- infantil: de comunió i de continuïtat
- juvenil: de confirmació i de continuïtat
- adults: sacramental (pre-baptismal i pre-matrimonial) i grups

3.2.4 la reflexió i la revisió: grups, equips de moviments apostòlics,

3.2.5 l'organització i la coordinació:

Comissions:

- consell pastoral parroquial
- comissió de litúrgia
- comissions de catequesi (de comunió, infantil, juvenil, pre-baptismal, etc.)
- comissió d'economia
- comissió de pastoral dels malalts
- comissió social.

Serveis:

— de publicacions (butlletí parroquial...)

— de neteja, avituallament, multicopista.

Coordinació extraparroquial:

— trobades sacerdotals arxiprestals, zonals...

— consells pastorals arxiprestal, zonal, diocesà...

— trobades arxiprestals, zonals, diocesanes de catequistes, responsables d'economia, cantors, d'ajuda fraterna, etc.

— trobades dels moviments apostòlics o d'altres associacions diocesanes que tenen militants o membres a la comunitat parroquial

— altres associacions a què s'està adherit (Colloqui europeu parròquies, Parròquies Populars, Coordinadora Cristians Món Obrer, etc.)

— Coordinadora d'entitats del barri, del poble...

Assemblea parroquial: per a discutir i aprovar els objectius pastorals generals i de curs de la parròquia, seguir el treball del consell pastoral i dels responsables de la parròquia, etc.

Objectius pastorals generals i de curs

Infraestructura: personal, locals i economia.

4. La parròquia: entitat social

A més de l'acció i els serveis propis, la parròquia pot prestar i presta de fet serveis socials al veïnat: assistència social, bressol o escola, residències d'avis, coordinació i reivindicació amb altres entitats, cessió de locals, etc. (breu descripció de cada un d'aquests serveis).

5. La parròquia: comunitat de comunitats

En la demarcació parroquial hi ha una gran diversitat de creients (persones i col·lectius), cosa que esdevé un gran repte per a la comunitat que ha de crear-se a la parròquia:

5.1 Pluralisme de persones: practicants i no practicants, ocasionals i habituals, tradicionals i progressistes, col·laboradors i no col·laboradors.

5.2 Pluralisme de col·lectius: centres de culte, comunitats religioses, obres socials cristianes (escoles, centres, etc.), moviments apostòlics, comunitats de base, etc.

6. La parròquia: història i estadística

Conèixer el passat i recopilar la història de la vida parroquial ha d'ajudar a entendre el present. Igualment ajuda a conèixer millor el moment parroquial l'aprofundiment de punts concrets a partir d'estadístiques i de reculls de dades. Per exemple:

— Qui som els col·laboradors de la parròquia (recollir les dades de sexe, edat, professió, estat, lloc de naixença, etc., de les persones que participen en alguna acció parroquial com a col·laboradors).

— Enquesta sobre els assistents a les eucaristies d'un cap de setmana demanant-los anònimament algunes dades.

— Recollir l'estadística dels sagraments des de la guerra civil, o el Concili, o la vinguda de la democràcia, tot valorant-ne l'evolució...

ANNEX-2

CALENDARI CURS 1987-1988

Setembre

Acció dominant:

Programació curs 87-88

Establir objectius curs

Engegar les activitats

6 diu.	XXIII	durant l'any
11 div.	Diada	Nac. de Catalunya
13 diu.	XXIV	durant l'any
20 diu.	XXV	»
27 diu.	XXVI	»

Novembre

Acció dominant:

Preparació Advent-Nadal

Començ any litúrgic

1 diu.	Tots Sants	
2 diu.	Comm. tots fidels difunts	
8 diu.	XXXII	durant l'any
15 diu.	XXXIII	»
22 diu.	XXXIV	»
	N. S. Rei de l'Univers	
29 diu.	I d'Advent	

Octubre

Acció dominant:

Vetllar l'inici de les activitats

4 diu.	XXVII	durant l'any
11 diu.	XXVIII	»
12 diu.	M. de Déu	del Pilar
18 diu.	XXIX.	Domund
25 diu.	XXX	durant l'any

Desembre

Acció dominant:

Celebració Advent-Nadal

6 diu.	II d'Advent
8 dima.	Concepció Immaculada
13 diu.	III d'Advent
20 diu.	IV d'Advent

25 div. *Nadal de N. S. Jesucrist*
26 dis. *St. Esteve*
27 diu. *Sagrada Família*

Gener

Acció dominant:

Festes de Nadal

Preparació Quaresma

1 div. *Cap d'any. Solemnitat de la Mare de Déu*
3 diu. *II de Nadal*
6 dime. *Epifania*
10 diu. *Baptisme de Jesús*
17 diu. *II durant l'any*
24 diu. *III »*
31 diu. *IV »*

Febrer

Acció dominant:

Inici Quaresma

Preparació Setmana Santa

2 dime. *Presentació del Senyor*
7 diu. *V durant l'any*
14 diu. *VI »*
17 dime. *de Cendra*
21 diu. *I Quaresma*
28 diu. *II »*

Març

Acció dominant:

Celebració Quaresma i Setmana Santa

6 diu. *III Quaresma*
13 diu. *IV »*
19 dis. *St. Josep*
20 diu. *V Quaresma*
27 diu. *Rams-Passió*
31 dij. *Com. Sopar Senyor*

Abril
Acció dominant:
Celebració Pasqua

1 div. *Passió del Senyor*
2 dis. *Resurrecció del Senyor*
3 diu. *Pasqua de la Resurrecció*
10 diu. *II Pasqua*
17 diu. *III »*
23 dis. *St. Jordi, dia del llibre*
24 diu. *IV Pasqua*
27 dime. *M. de D. de Montserrat*

Maig

Acció dominant:

Celebració Pasqua

Comunions infants

Final any litúrgic

1 diu. *V Pasqua. Festa del Treball*
8 diu. *VI Pasqua*
15 diu. *VI Pasqua-Ascensió*
22 diu. *Pentecosta*
29 diu. *Santíssima Trinitat*

Juny

Acció dominant:

Revisió curs 87-88

Preparació curs 88-89

5 diu. *Corpus*
12 diu. *XI durant l'any*
19 diu. *XII »*
24 div. *St. Joan*
26 diu. *XIII durant l'any*
29 dime. *Sts. Pere i Pau*

Juliol

Acció dominant:

Vacances d'estiu

Preparar materials curs 88-89

3 diu.	XIV	durant l'any	14 diu.	XX	»
10 diu.	XV	»	15 dill.	Assumpció de la Mare de Déu	
17 diu.	XVI	»	21 diu.	XXI	durant l'any
24 diu.	XVII	»	28 diu.	XXII	»
25 dill.	St. Jaume				
31 diu.	XVIII	durant l'any			

Agost

Acció dominant:

Vacances d'estiu

Preparar materials curs 88-89

7 diu. XIX durant l'any

Setembre

Acció dominant:

Programació curs 88-89

Establir objectius curs

Engagar les activitats

Això és l'esquelet del calendari que cal preparar per a tota la comunitat parroquial. Cal afegir-hi altres dades, com ara:

— les festivitats pròpies de la diòcesi, ciutat o poble, barriada, etc.;

— trobades o celebracions d'àmbit supraparroquial i que afectin cristians o grups de la parròquia (Fòrum «Home i Evangeli», jornades de moviments apostòlics, trobades diocesanes o zonals de consells pastorals...). Tenir present el calendari de l'arxiprestat i de la zona: trobades de sacerdots, de catequistes, etc.;

— el calendari concret de la parròquia: celebracions sacramentals, catequesi (inscripcions de la catequesi ordinària, calendari de la catequesi pre-sacramental...), accions socials i culturals, calendari del consell pastoral i de les assemblees parroquials previstes, sessions especials de les comissions de treball (litúrgia, catequesi, economia...), presentació d'estat de comptes, dies de les col·lectes extraordinàries previstes, dades cíviques especials (començ i final de les classes escolars, festius laborals...), etc.

A més a més s'hi poden posar les cites dels textos bíblics de les eucaristies festives i dominicals, de manera que esdevingui un instrument útil.

ANNEX-3

LA REALITAT DEL NOSTRE BARRI, POBLE, PARRÒQUIA, ARXIPRESTAT...

De cara a establir uns objectius parroquials, i amb vista a un projecte col·lectiu de la comunitat cristiana del lloc, és imprescindible conèixer aquest lloc. I, encara més, convé que tots els cristians de la

parròquia tinguem a les mans una mateixa anàlisi objectiva de la realitat de manera que avancem plegats en la seva coneixença i sigui més fàcil fer una interpretació conjunta d'aquesta realitat.

En el fullletó «*Parròquies populars de barri. Una experiència pastoral*», editat per la Delegació diocesana de Pastoral obrera del bisbat de Barcelona (març 1987, pp. 43-53), hi ha un *Esquema bàsic per a analitzar un barri o poble, parròquia o arxiprestat*, preparat per Joaquim Cervera. Aquest esquema pretén, segons l'autor: a) donar una sèrie de pistes bàsiques perquè qualsevol grup que porti una acció pastoral pugui situar-se en el propi territori i conèixer-ne els problemes, les manques socials, etc.; b) impulsar l'obertura d'aquests grups cap al que passa al seu voltant, i, alhora, evitar de fer generalitzacions; i, c) donar elements per a analitzar el propi medi amb vista a endegar una acció adequada al màxim a la realitat. Raons que justifiquen, també, que ens fixem en la realitat a l'hora de programar un curs parroquial. Proposem aquest esquema d'anàlisi en tres apartats.

Trets comprovables

Es tracta d'exposar les característiques fonamentals del barri o poble en aquests apartats fonamentals exposats a continuació, fent una fitxa doble per a cada apartat: en una es posa la situació actual sobre aquell tret; en l'altra el que hi manca, el que convindria que hi hagués i no hi és.

1. Història
2. Població-immigració
3. Urbanisme
4. Transports i comunicacions
5. Habitatge
6. Família
7. Economia - producció - treball - atur - classes socials
8. Ensenyament
9. Salut
10. Vida associativa
11. Política
12. Oci - festa - diversió - esport
13. Vida cultural
14. Assistència social
15. Administració
16. Seguretat ciutadana
17. Aprovisionament
18. Aculturació a Catalunya
19. Vida religiosa

Qüestionari que pot ajudar a fer aquest treball:

1. Com va, com funciona, quina és la visió global que tenim sobre aquest aspecte del nostre barri o poble?
2. Quins són els tres problemes fonamentals que té el barri o la zona sobre aquest aspecte?
3. Quins d'aquests equipaments té el nostre barri o poble?, quants?, com són?, què els manca?
4. Quins equipaments manquen a la nostra zona sobre aquest aspecte?, quines deficiències té la nostra zona sobre això?
5. Com ens agradaria que fos el nostre barri o poble, quant a aquest tret?, què cal en el futur per a caminar cap aquí?, quins són els objectius prioritaris en aquest aspecte?, quins recursos i quins mitjans hem d'utilitzar per a arribar-hi?

Mètodes concrets per a fer aquest treball d'anàlisi:

1. Aconseguir el padró municipal i el cens, que donen moltes dades per districtes, barris, ciutats, pobles i comarques.
2. Demanar dades a l'ajuntament o als consells de districte.
3. Anar a les entitats i a les institucions del barri o poble (parròquies, moviments, associacions de veïns...).
4. Fer alguna entrevista a persones significatives del lloc.
5. Observació directa i pròpia del barri o poble.
6. Fer alguna enquesta.
7. Documentar-se sobre la zona.

Descobrir les poblacions més pobres i necessitats

Es tracta d'aguditzar l'observació per a discernir quines són les capes de la població més pobres en el propi barri o poble. En la línia de l'opció preferencial pels pobres, ens cal un mínim d'anàlisi com més objectiva millor. En aquest sentit podem dir que en el nostre sistema social:

1. En general la classe treballadora i les seves subcapes comprenen els més pobres. Cal tenir en compte:
 - 1.1 El treball: els de treball fix en empresa gran o petita; els de treball provisional, temporal, molt sovint sense estar assegurats; els pobres dels més pobres (tot i que cal mirar cada cas), els *desocupats* i, entre aquests, els qui cobren subsidi i els qui ja no en tenen.
 - 1.2 Les rendes: podem dir que els més pobres són els de rendes incertes: jubilats, mestresses de casa, malalts, minusvàlids, estudiants, etc.
 - 1.3 Les ètnies i les procedències: els nouvinguts, els fills dels nouvinguts, els autòctons.
 - 1.4 El lloc on viuen: centre de la zona o perifèria (més pobres).
 - 1.5 La qualificació professional: és innegable que són més pobres

reben menys sou els obrers peons que els tècnics, encara que tots siguin assalariats.

2. Les capes d'edat i de sexe marginades: també són més pobres, per la discriminació social que sofreixen en la nostra societat, les dones, els infants, els joves, els ancians.

3. Els específicament marginats: alcohòlics, drogaaddictes, mares solteres, transeünts, delinqüents, separats, etc.

Dos criteris ens poden servir per a aquesta anàlisi:

1. A l'Estat espanyol, l'any 1985, es considerava autènticament pobre la persona que no arribava a percebre la quantitat mensual de 15.000 ptes. Si una persona cobra menys de 7.500 ptes. mensuals es pot dir que la pobresa és greu

2. És convenient de situar les capes més o menys pobres de la població en la geografia del lloc que s'analitza.

Resposta de la parròquia

La parròquia, de quina manera respon a les necessitats, als mancaments, als desafiaments i a les poblacions pobres de la realitat que ens envolta?

1. Destaca les necessitats, els mancaments que veus més greus del barri/poble.

2. Destaca les capes de població més pobres.

3. Fes la llista d'activitats que la parròquia fa, indicant fins a quin punt a través de tals activitats es respon a les necessitats, als mancaments, a les poblacions pobres.

4. Com hauríem d'atendre de manera directa les necessitats socials descobertes?

5. Com hauríem d'atendre també directament les poblacions més pobres?

6. I indirectament, a través de la participació nostra en la lluita social, reivindicativa, en la vida política, cultural del barri o poble, què hauríem de fer per satisfer tals necessitats i per atendre tals poblacions pobres?

7. I pastoralment, què hem de fer per a escoltar la crida de Déu en els pobres?

ANNEX-4

ELS OBJECTIUS PASTORALS DE LA PARRÒQUIA

Des de fa pocs anys, des de totes les instàncies de l'Església, es van perfilant els objectius generals i concrets, adaptats al lloc i al moment, que es volen tenir com a punt de referència de l'acció pastoral. Cal, també, que les parròquies vagin precisant els seus objectius concrets i de curs, fent possible la participació àmplia dels cristians en la seva elaboració, realització i avaluació. Per això seria bo recollir:

1. Els trets característics actualment de l'Església universal (unitat, ecumenisme, opció preferencial pels pobres, obertura al món contemporani, defensa dels drets humans, etc.).
2. Els objectius pastorals de la diòcesi (programa de govern diocesà).
3. Els objectius pastorals de la zona i l'arxiprestat.
4. Elaborar els objectius pastorals de la parròquia: a llarg termini i a termini curt i de curs.

A tall d'exemple, poso els que es van elaborar per a una parròquia popular del centre de Barcelona.

Objectius pastorals per al curs 1984-1985

Aquests objectius, continuació dels del curs passat, marquen la pauta d'orientació de tota la tasca parroquial:

1. *Objectius generals:*

1.1 *Cap a la unitat pastoral del barri*

- mentalitzant els cristians de la parròquia perquè impulsin el camí cap a la unitat cristiana i pastoral del barri;
- col·laborant amb eficàcia en la pastoral arxiprestal;
- estimulants la creació d'un consell pastoral de la barriada, començant per una trobada dels responsables de les diverses comunitats.

1.2 *Acolliment de les persones en les seves múltiples demandes*

- creant un servei d'acolliment organitzat i permanent;
- fent un pla d'adequació del temple i dels locals parroquials a les necessitats d'acolliment.

1.3 *Atenció parroquial a les necessitats socials del barri*

- estudi i seguiment del PERI (Pla Especial Reforma Interior);
- equip de pastoral social;
- acció social parroquial en connexió amb les institucions eclesials o civils del barri.

1.4 *Vers la configuració d'una comunitat plural, popular, organitzada i definida*

2. *Objectius concrets:*

2.1 *Estructurar i potenciar la catequesi d'adults*

- preparant materials i catequistes per a diferents grups;
- estructurant la catequesi d'adults dins d'un pla més general de pastoral catequètica.

2.2 *Atenció pastoral a la joventut*

- impulsar les petites realitats actuals.

2.3 *Aprofundir la reforma litúrgica i sacramental*

- atenció als sacraments de la penitència i de la unció dels malalts.

4 VENTS

SOLSONA: VERS EL CONSELL DIOCESÀ

Després de la crònica extraordinària del núm. 100 de QUADERNS tornem a la crònica anual com si res no hagués passat, quan, de fet, ja ha passat un altre any, som un any més vells. Em proposo de resumir el que ha estat la vida solsonina des del juliol 1986 a l'agost 1987. A veure si me'n sortiré. Comencem pel començament.

Canvi de telèfon

El Solsonès, que fins ara, telefònicament parlant, pertanyia a la província de Barcelona (93), ha

passat a dependre de la província de Lleida (973). És aquest, per tant, el prefix que heu de marcar i, a més, canviar les tres primeres xifres d'abans (811) per les dues d'ara (48); la resta de les xifres queda igual. Entesos? Dic això perquè més d'un barceloní m'ha telefonat, esmaperdut.

Qüestió pendent: relacions bisbe-capellans

Era, aquesta, com una bomba de rellotgeria que va fer explosió a les darreries del curs passat,

com recordareu. Se'n va parlar en el Consell de Presbiteri i es van apuntar diversos suggeriments: que el senyor bisbe dediqués un any a trobades individuals amb cada capellà... Hom comentava que no hi havia pas agressivitat entre bisbe i capellans; que el que sí mancava era tenir un objectiu comú i compartir una mica més les coses. Potser no hi havia prou coordinació... Finalment es va acordar que la Comissió Permanent proposés aquest tema en una propera reunió tot aportant-hi unes propostes concretes... Resultat? Que la dita Comissió no s'ha recordat més d'aquell acord i hem passat un altre any sense parlar del tema. Potser és millor que hagi anat així. Jo diria que entre el bisbe Miquel i nosaltres els capellans hi ha unes relacions normals i prou satisfactòries en general, només que ell és ell i nosaltres som nosaltres. Ve't aquí. Ell és hipersensible i nosaltres del terròs, dos temperaments distints, difícils de casar, però que amb la bona voluntat d'una i altra banda s'han d'acceptar fraternalment i colaborar pastoralment. I no en parlem més. Prou d'aquest coll.

Deu anys d'episcopat moncadia

El dia 29 de maig es van complir els deu anys de l'entrada del bisbe Miquel a la nostra diòcesi. Els nostres mitjans de comunicació se'n van fer ressò i al semina-

ri es va celebrar una petita gran festa commemorativa en la qual van participar els arxiprestos, els curials i els residents en aquell centre. El bisbe va recordar en l'homilia de la missa la salutació que havia adreçat als preveres deu anys enrera: «En primer lloc els meus germans sacerdots. No sols em refio de vosaltres, sinó que m'hi confio.» Doncs som-hi! I deixeu-me que des d'aquest racó de QUADERNS, aquest correspon-sal torni a felicitar el Nòs pel seu desè aniversari solsoní. La delegació de Mitjans de Comunicació Social té en projecte de publicar un llibre amb una selecció de textos episcopals representatius d'aquests deu anys. Déu vulgui que reixi en la comesa. Per altra banda el bisbe Miquel continua esmerçant-se en els Exercicis del Poble de Déu, convençut que no és un «hobby», sinó la tasca més alta a què pot dedicar-se un bisbe, la de santificador del seu ramat, i estimulat darrerament per l'opinió de Roma en aquest sentit expressada amb motiu de la seva visita «ad limina».

Delegacions amunt, delegacions avall

Sovint he dit que les delegacions diocesanes anaven fent la viu-viu. Ara n'hi ha hagut una, la de la joventut, que ha fet crac, per manca de sintonia, sembla, entre ella i el prelat, o sigui, que està pràcticament dimitida de fa

alguns mesos. En canvi n'hi ha hagut d'altres que funcionen, com és ara la d'ensenyament, que ha pres volada de la mà de mossèn Antoni Quesada, el nou delegat; ha convocat diverses reunions de mestres cristians; també ha publicat una estadística sobre la classe de religió als centres escolars del bisbat, estadística que dona els resultats globals següents, per zones, referits a E.G.B. estatal: Llobregat: Alumnes, 5.345; No religió, 1.948 (36'4 %); Sí religió, 3.397 (63'6%). Solsonès-Cardener: Alumnes, 2.857; No religió, 702 (24'6 %); Sí religió, 2.155 (75'4 %). Urgell-Segarra: Alumnes, 5.502; No religió, 616 (11'2%); Sí religió, 4.886 (88'8 %). Una altra de les delegacions que té intenció de moure's és la de vocacions, portada per mossèn Antoni Bonet. La de religioses ha sofert un canvi de delegat: mossèn Lluís Prat, que ja ho és de litúrgia, en lloc de mossèn Antoni Balcells. I una de nova, la de l'Any Marià, assumida per mossèn Josep Rota, que ja ho és també de turisme i santuaris.

Mort i resurrecció

Feia temps que no s'havien mort tants capellans alhora. Heus-ne ací la relació: Mossèn Joan Fontanet i Puig, nascut a Torà el 23 abril 1902 i mort a Barcelona, el 25 setembre 1986, membre de l'Orotori de Sant Felip Neri de Barcelona des del 1953, antic profes-

sor meu d'història de l'Església. Mossèn Francesc Antich i Ferrer, Sant Llorenç de Morunys 14 juliol 1901 - 11 desembre 1986; capellà organista, va anar a Amèrica i ara, de molt temps, residia a Barcelona. El pare Mateu Gost i Fabregat, benedictí, nat a Barcelona el 19 març 1928 i mort sobtadament el dia 8 desembre 1986 al santuari del Miracle on vivia feia 24 anys. Mossèn Josep Balaguer i Sin, fill de Figols, 17 juliol 1910, traspassat a Gironella on vivia retirat, el 12 febrer 1987; de canonge i ex-rector de Solsona havia passat a rector de Sagàs. Mossèn Rafel Boix i Cardona, ex-rector de Cervera i Fondarella, nat a Cardona el 6 setembre 1905 i mort a Solsona el 23 abril 1987.

En contra d'aquestes cinc defuncions, que són sis si hi comptem encara mossèn Josep Breu i Goberna, mort a Medellín el 14 de maig d'enguany, en olor de pobresa evangèlica, però nascut a Cervera el 1929 i considerant-se solsoní com es considerava, només la flor d'ametller d'un diaca: Miquel-Angel Viciano i Rodríguez, seminarista de Tàrraga que treballa a Síria, on serà ordenat el dia 27 d'aquest mes de setembre.

Noms rellevants

Fra Lluís Amigó i Ferrer, fill de Massamagrell (València), caputxí, que fou bisbe de Solsona des de l'any 1907 al 1913, i que després ho fou de Sogorb, és en

camí dels altars, avançada com es troba la seva causa de beatificació. Apa, què me'n dieu, d'un bisbe de Solsona, sant? Aquí els obliguem a ser sants o han de plegar. (És broma).

Una altra de bisbes: Mossèn Isidre Sala i Ribera, nascut a Bergús el 2 març 1933 i resident al Perú des de l'any 1969, ha estat nomenat bisbe auxiliar d'Abancay. Fou consagrat el 14 desembre 1986. I ja són sis els bisbes vivents fills de la nostra feixa de Solsona. Siguin o no de l'Opus, com veieu som gent de bona fusta.

El senyor nunci, Màrius Tagliarferri, va tornar al nostre bisbat a finals de maig, engormandit pel bon regust de la primera vegada. Va visitar les religioses de Molterussa i Tàrraga i la casa natal de sant Pere Claver a Verdú. Va consagrar, a més, dos altars, un a la Residència Bon Repòs de Súrria i un altre a Sant Jaume de Frontanyà, aquella magnífica rosa de pedra que perfuma el paisatge de tot l'Alt Berguedà. Hom li va agrair l'esforç considerable que fa per parlar en català.

Dintre aquest apartat podem incloure-hi un laic: el senyor Lluís Badia i Torras, fill de Catllús però navassenc des de fa una pila d'anys. El dia 15 octubre 1986 fou homenatjat amb motiu de la seva jubilació com a mestre. Imagineu-vos que a l'acte van assistir-hi tres paperines, vull dir tres mitres: el cardenal Tarancon, el bisbe Miquel de Solsona i el bisbe Joan d'Urgell. Tot té, però, la seva

explicació: Lluís Badia fou el primer director i professor fins a jubilar-se de l'anomenada avui Escola Tècnico-Professional Diocesana de Navàs, antigament Casal Jesús Obrer, promoguda al seu temps per la parròquia de Navàs, la qual escola és mare i germana de la de Solsona, centre que aquest any, entre gener i maig, va celebrar molt solemnement també, amb les mateixes paperines, el seu XXVè aniversari.

I ara una d'entitats: la Coral Joventut Sardanista de Puig-reig ha posat molt alt el nom del seu poble en interpretar de manera magistral el Messies de Haendel a diverses poblacions de Catalunya. Una mostra del que les nostres comarques són capaces de fer quan hi ha voluntat i ajuda, amb permís del Cap i Casal.

Documents

El Consell de Presbiteri ha publicat dos manifestos: un per la pau, arran de l'encontre ecumènic d'Assís, i un altre contra el terrorisme, a propòsit de l'atemptat d'Hiperacor de Barcelona. Ha donat a llum també una normativa sobre el sagrament del baptisme que podeu llegir en el butlletí Església de Solsona, n. 536, corresponent a aquest mes de setembre. Parla del baptisme com a moment de fe per a tota la comunitat cristiana; de la catequesi preparatòria per als familiars dels nados, per als infants que han ar-

ribat ja a l'edat de la catequesi, per als adults; de la celebració del baptisme i de les situacions especialment conflictives.

Bibliografia

El doctor Antoni Llorens i Solé ha publicat el segon volum de la seva obra magna, «Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya», un tomatxo d'aquells que si us cauen als peus, malament rai.

Una colla de lletraferits berguedans ens hem atrevit a llançar una col·lecció de deu volums que donarà a conèixer els escriptors berguedans de tots els temps. Es titula «Biblioteca Escriptors del Berguedà». De moment, ja n'han sortit dos volums. Si us hi voleu subscriure ja ho sabeu: Edicions de l'Albí - Apartat 102 - Berga 08600. A la vostra disposició.

A tall de suplement o separata del butlletí Església de Solsona veurà la llum també, quan estigui enllestit, el «Martirologi 1936 de l'Església de Solsona». És a cura del senyor Lluís Badia i Torras.

Reformes estructurals

Aquest tema és, tal vegada, el de més transcendència pràctica de tots els tractats fins ara en aquesta ressenya.

Hi ha, en primer lloc, la reducció dels arxiprestats: de 15 que n'hi havia hem passat a 9. Són

els següents, per zones: Llobregat: Bagà-La Pobla, Berga, Gironella-Puig-reig i Navàs (queda suprimit el de Puig-reig). Solsonès-Cardener: Cardener (Cardona i Súria) i Solsonès (Solsona i Sant Llorenç de Morunys). Urgell-Segarra: Segarra (Cervera, Sant Guim, Torà), Tàrrrega i el Pla d'Urgell (Mollerussa i Bellpuig).

Els nou arxiprestos entren ara a formar part automàticament del Consell de Presbiteri gràcies a una reforma que s'ha fet dels seus estatuts. Així no es donarà la poca sintonia que sovint hi havia entre el Consell Presbiteral i el Col·legi d'Arxiprestos, o almenys se simplificaran els organismes en ares d'una major eficàcia i un millor aprofitament del temps. Al cap d'allà la nostra feixa és petita i no cal que multipliqui els organismes sense necessitat.

I tot plegat desembocarà, si Déu vol, ara sí!, en el tan llargament preparat i desitjat Consell Diocesà de Pastoral. Ja se n'han redactat els estatuts, els quals es posaran en funcionament el darrer trimestre d'aquest any. Ha estat l'últim servei que ha prestat el Pre-consell de Pastoral que funcionava des de l'any 1983.

Com veieu, entre una cosa i una altra, aquest seguit de reformes estructurals o organitzatives són prou decisives i importants com per caracteritzar el moment que estem vivint.

Últimes novetats

Quan estic enllestint aquesta crònica és a mitjan setembre suant a raig fet com si fóssim a mitjan juliol. S'està coent un projecte ambicions per a la zona del Llobregat, que és un Centre de Formació Cristiana, una mena d'Escola de Teologia semblant a la de Tàrraga, que, radicada a Berga, començarà a funcionar el dia 20 d'octubre i durarà tres cursos, a base de tres blocs de temes: bíblic, doctrinal i moral.

Hom ha projectat també un Curset de Pastoral Obrera que comptarà amb cinc sessions, a començar igualment, per bé que a hores distintes i centrat a Balsareny, el dia 20 d'octubre. Serà la culminació d'una sèrie de trobades que ha durat dos anys, promogudes per la Vicaria de Pastoral.

Es constata arreu com una necessitat de formació cristiana. Per la Quaresma d'enguany, per exemple, es va donar un fet curiós: moltes parròquies que feia anys que no organitzaven conferències, de cop en van tornar a organitzar, i amb un èxit notable de públic. És un símptoma. Sembla que hi hagi una represa serena i equilibrada després de l'eufòria del postconcili.

Acabo de viure una experiència periodística memorable: Mai no

m'hauria cregut que un simple editorial d'una «fulla» de missa, és a dir, del Full Diocesà Vic-Solsona-Tarragona, pogués portar tanta cua. Parlava del dia 11 de setembre suggerint de canviar aquesta diada nacional de Catalunya pel dia 23 d'abril, Sant Jordi, una festa més arrelada i popular i tant reivindicativa com calgui. Doncs bé, la premsa, la ràdio, la televisió, tothom se n'ha fet ressò com si els tres bisbes respectius haguessin parlat «ex cathedra». Déu els faci bons! (vull dir els periodistes). Llavors surt el pare abat de Montserrat i diu que a ell també li abelleix molt aquesta idea. Tot plegat, propaganda del nostre humil setmanari.

Esmena a fer

Per culpa dels follets de la impremta, sempre imprevisibles, el núm. 100 de QUADERNS, pàg. 68, va alterar l'ordre dels dos versos finals del sonet que hi publicava, titulat «Tardor». O sigui, que el vers 13 ha de ser el 14 i el 14 el 13, per exigència lògica, mètrica i poètica. Esmeneu-ho, si us plau. Gràcies. I perdoneu. Ara ja podré dormir tranquil. És que, senyors impressors, un sonet és un sonet!

Clement Forner
Navàs, 15 de setembre de 1987

TARRAGONA

Un cop acabada la pausa estival, l'arquebisbat de Tarragona es disposa a continuar la seva tasca en les delegacions i els secretariats. Per començar aquest curs 87-88 donaré informació de tres delegacions, encapçalada per unes notes sobre el Consell diocesà.

A partir dels últims nomenaments de vicaris episcopals, s'ha posat en marxa la coordinació de totes les delegacions i els secretariats del bisbat. És com una màquina en què totes les peces marxen coordinades pel vicari episcopal de Tarragona-ciutat, Mn. Miquel Barbarà. El funcionament es preveu òptim, però tot depèn de com cadascú respongui a la seva funció de manera operativa. De cara a aquest objectiu l'edifici del palau episcopal es convertirà en un «gran-buró» que aglutinarà i animarà la dinàmica de la diòcesi. Tant de bo que sigui al servei de l'evangeli a l'Església de Tarragona.

Consell diocesà

Així doncs, el Consell diocesà s'ha proposat com a objectius els mateixos que promulgà la Conferència episcopal espanyola:

— fer revivre les arrels de la vida de la fe;

— enfortir la comunió eclesial;

— promoure un laïcat participatiu;

— evangelitzar els pobres amb els pobres i des dels pobres.

Aviat es donarà un calendari de curs amb responsables, dates i criteris per poder avaluar els objectius proposats.

En resum: una gran tasca, la qual, si hi ha ganes de treballar, no pot quedar en paper mullat, que seria una llàstima.

Delegació de Catequesi

Està a punt de sortir «*L'itinerari catequètic i sacramental de la iniciació cristiana*», document de plantejament i normativa sobre la catequesi i els sagraments. El document no oblida les pautes pastorals i dóna molta importància a la formació de catequistes.

L'organisme que ha de posar en funcionament el text és la comissió arxiprestal, amb un preventor responsable i un catequista enllaç de cada parròquia.

La catequesi d'adults s'intenta impulsar amb catequistes laics.

L'Escola de Formació de Catequistes ha aplegat 400 inscrits, a 14 llocs diferents del bisbat. Aquest curs continuarà en algunes parròquies el 3r Curs de Formació de Catequistes. Per a tots els serveis catequètics es posen a

l'abast fulletons per a sensibilitzar les comunitats.

Delegació de joves

L'objectiu per a aquest curs és la coordinació de joves, tenint com a base l'arxiprestat, perquè en tres anys un jove i un adult acompanyant per cada arxiprestat puguin formar un consell dins la delegació.

El material publicat per a joves de post-confirmació es titula «Senyals de pista», i com el mateix nom indica, més que en un text o un programa, consisteix en unes pautes i un estil de treball; aquest text ha estat elaborat per Joan-Anton Cedó, delegat de joves, Pere Dalmau, consiliari de la JARC i responsable de joves a l'Alt Camp, i Xavier Morell, responsable de joves a Reus i al seu sector pastoral. Tots tres, juntament amb Gertrudis Adserà, dinamitzaran el treball pastoral de joves.

La delegació es proposa també coordinar moviments de joves i serveis, d'acord amb les prioritats diocesanes i el projecte pastoral de Catalunya i les Illes: «Proposta pastoral per a Catalunya i les Illes», signat pels delegats de joves i els consiliaris dels moviments en aquesta zona geogràfica.

Les dates que ha aportat la delegació de joves són:

— 4 i 5 de desembre: Jornada de formació per a animadors i catequistes de joves, dirigida per Mn. J. Bestard, sobre «l'arxiprestat, unitat bàsica de pastoral»;

— 28 de febrer de 1988: trobada diocesana de joves.

Delegació d'ensenyament

Com les altres delegacions, la d'ensenyament s'ha marcat uns objectius ben precisos:

— assegurar que a totes les escoles d'E.G.B. es faci la classe de religió;

— contactes periòdics amb els educadors creients;

— atenció a les escoles del bisbat en llocs fronterers;

— ajudar a clarificar la diferència entre religió i catequesi;

— anàlisi de l'enquesta sobre l'ensenyament de religió a E.G.B.

Per a B.U.P. i F.P. hi ha interès a tenir contactes periòdics per a vetllar sobre l'assignatura de religió, la qual s'ensenya a tots els centres.

En termes generals, a tot el bisbat hi ha una programació interessant en començar el curs. Els «objectius» són el plat del dia. Se suposa que els responsables ho activaran i que tots tindrem prou fe per deixar habitar l'Esperit en aquestes programacions.

Jordi Figueras

URGELL

Sínode sobre els mitjans de comunicació social?

Els dies més calorosos d'estiu el bisbe d'Urgell, Dr. Joan Martí Alanís, ens feia arribar aquesta notícia fresca i reconfortant: els Congressos Mundials de les Organitzacions catòliques pel cinema, la ràdio i la T.V. van enviar un missatge al papa Joan Pau II en el qual li demanaven que programés un sínode de bisbes sobre el tema dels mitjans de comunicació social i l'evangelització.

El Congrés analitzava la incidència dels diferents mass media en l'evangelització del món. En el camp del cinema els congressistes afirmaven que «el missatge espiritual no troba un lloc fàcil» en el món d'avui. Cal promoure la creació de bons films i també la tasca crítica per a l'educació de les masses.

Els congressistes constataren el protagonisme de la T.V. i la necessitat que els catòlics hi siguin presents. També s'informà sobre un macroprojecte, «Lumen 2000», que consistiria a situar un satèl·lit a Europa, un altre a Llatino-Amèrica i un canal a Filipines per a preparar i emetre programacions religioses amb finalitat evangelitzadora. El projecte seria subvencionat per dos milionaris catòlics, l'un d'Holanda i l'altre de

Dallas. Un sector de congressistes apuntaven el perill d'una «Església electrònica» que podria imposar un estil universal i absorbir les característiques de les comunitats arrelades en cada indret.

Canvis en el consell de direcció

Seguint en el mateix tema dels mitjans de comunicació social, el nomenament de Joan Pujol i Balcells per a la direcció del Secretariat de la C.E.E. ha suposat un canvi important en l'esmentat organisme i també en la cúpula del bisbat d'Urgell, on ocupava el càrrec de vicari de pastoral.

Mons. Joan Martí, president de la Comissió Episcopal de m.c.s., ha situat en la direcció de l'organisme central un prevere amb el qual ja fa anys que treballa i que és una persona avesada a les tècniques dels mass media.

Ramon Sàrries, vicari episcopal de pastoral

L'anterior nomenament ha suposat la renovació del vicari episcopal de pastoral, servei que realitzarà Ramon Sàrries i Ribalta, fins ara rector d'unes parròquies rurals i responsable de la for-

mació dels seminaristes. Ramon Sàrries és fill de la Segarra, té 42 anys i és llicenciat en teologia bíblica.

Es caracteritza per ser un home de la terra que sap comunicar-se bé amb les persones, amb una simpatia natural que l'acosta a la gent i als seus problemes. Tothom sap que en les serioses reunions dels organismes oficials Ramon Sàrries hi posarà la nota alegre que relaxa, acosta postures i trenca la monotonia.

Més colla, més il·lusió, més treball

La darrera setmana de juliol un gran estol de catequistes donaven una nota diferent als carrers de la Seu d'Urgell. Joves, preveres, religioses, pares i mares de família, amb la tarja d'identificació a la solapa de la camisa, protagonitzaven l'aplec de catequistes. El president del Secretariat Interdiocesà de Catequesi, el Dr. Antoni Deig, bisbe de Menorca, obria la trobada de l'Escola d'estiu per a catequistes subratllant l'èxit de la iniciativa: «Cada any som més colla, hi posem més il·lusió i treballlem més a fons per a formar-nos».

Les activitats es van dividir en dotze cursets corresponents a diferents àrees pedagògiques. El dia 23 de juliol, evocant la celebració de l'Any Marià, els catequistes van traslladar-se a Andorra per visitar la Mare de Déu

de Meritxell, santuari en el qual van assistir a la celebració eucarística presidida pel bisbe Joan.

Entre el grup de catequistes, 250 en total, arribats de les Illes i de les vuit diòcesis de Catalunya, cal destacar la presència de representacions d'Euskadi, Navarra, València, Castelló i Alacant.

Càritas demana més recursos a l'Administració

«Fan servir Càritas com a font de recursos»: així denunciava Pilar Malla certes actuacions de l'Administració pública en relació a l'atenció social dels pobres i marginats. La denúncia tenia com a marc l'Assemblea Anual de Càritas de Catalunya i les Illes, celebrada aquest estiu al Pla de Tartera amb assistència de 22 representants de les diferents Càritas diocesanes. Joan Ventosa planteja així la tesi: «el que no està bé és que els ajuntaments estableixin uns serveis, que Càritas els hagi de pagar i que a l'hora de la veritat ells els protagonitzin». «A vegades, afegí Pilar Malla, pot semblar que ajudem un partit polític determinat». El delegat de Girona matisava els anteriors criteris: «El protagonisme no ha de preocupar Càritas, únicament les solucions». Hi hagué unanimitat per establir que el que cal és ajudar els pobres: ells tard o d'hora saben qui els ajuda i qui els atén millor. «Cal, afegí Joan Ventosa, que l'Administració no s'inhibeixi

i per això s'ha d'exigir que dediqui més recursos als pobres».

Unes jornades de treball celebrades en el cor de la Cerdanya, amb el bon servei de les religioses de la Residència del Pla de Tartera i l'encant únic d'un estiu acabat d'estrenar.

La Generalitat arrenda l'hotel i els terrenys de Núria

A causa de la descapitalització dels serveis d'hosteleria de Núria, el bisbat d'Urgell ha decidit arrendar els hotels i terrenys de Núria a Ferrocarrils de Grans Pendents de la Generalitat de Catalunya. La signatura de l'arrendament per 75 anys va tenir lloc al palau episcopal de la Seu d'Urgell el dia 30 de juliol i en van ser els protagonistes el Sr. Bisbe i Joan Pujol, per part del bisbat, i Xavier Bigatà i Joaquim Tossas, per part de la Generalitat de Catalunya.

El contracte preveu «el respecte i l'especial cura a tenir vers l'important component d'espiritualitat que sempre ha anat associat a l'indret». La Generalitat no vol fer res a Núria que no s'adigui amb el Santuari. Això vol dir que resta garantida la identitat religiosa del Santuari de Núria.

El monopoli social dels polítics

Quan hom escolta els informa-

tius de la t.v. o llegeix les pàgines dels periòdics fàcilment s'adona que el tema de la política monopolitza gairebé la totalitat de les informacions. Les carreres electorals, els enfrontaments en les plataformes d'opinió i debat, les manifestacions, etc., i fins i tot la vida privada dels polítics. Amb l'excepció dels esports, la política, segons els nostres informatius, és l'única activitat que es desenvolupa o que mereix l'atenció dels periodistes i l'interès del públic.

Bé es veritat que hi ha una crisi d'institucions socials enfront del creixement del lideratge de les entitats polítiques. Però al marge dels partits, dels ajuntaments, de les diputacions i dels ministeris governamentals, encara hi ha institucions respectables que mereixen l'atenció social. I cal potenciar-les i crear-ne de noves.

La pobresa de les institucions socials s'acusa amb més incidència en el món rural. Així ho pensava quan m'assabentava de l'arrendament de Núria, del tancament del col·legi Pius XII de Tremp, del fet que algunes residències religioses tancaven les portes, etc. Cal que en determinats camps l'Església perdi iniciativa i poder —segurament que és convenient— però cal també creativitat per a consolidar la presència de l'Església en el món actual i facilitar la seva tasca.

Antoni Mirabet

RETALLS

Forasters a casa

Era aquest vint-i-quatre de setembre, dijous, festa de la Mare de Déu de la Mercè. Vaig anar a missa en una vila més aviat rural de l'arquebisbat de Tarragona. Primera sorpresa: els ornaments eren verds i la missa ferial. Segona sorpresa: la missa va ser dita totalment en castellà, sense cap concessió, ni tan sols a l'hora de distribuir la comunió: el capellà, jove, deia indefectiblement: «el cuerpo de Cristo». Tercera sorpresa: no va ser feta cap al·lusió a la Mare de Déu de la Mercè; qui sap, però, si no era una manera vergonyant d'alludir-

hi el cant del final de la missa (l'únic cant, d'altra banda): «El Señor hizo en mí maravillas. Gloria al Señor», en castellà, igualment. Darrera sorpresa: no va ser donada cap explicació d'aquella manera de fer, que em va semblar anòmala tant per la llengua usada com pel silenci absolut sobre la festa tan catalana que s'esqueia aquell dia.

D'aleshores ençà m'ha llegut de reflexionar.

Comprovo que la Mare de Déu de la Mercè és «solemnitat» al bisbat de Barcelona, però només «memòria lliure» als altres bisbats catalans. Des d'un punt de vista estrictament «litúrgic» (o

si voleu, «jurídic»), el capellà que deia la missa no era, doncs, recriminable. Aquí els recriminables són els responsables d'aquest tractament de la festa. És clar que la Mercè és una advocació molt barcelonina. Però està lligada a tota la nostra història i a personatges de tanta envergadura com el rei en Jaume i sant Ramon de Penyafort. I no parlem ja de l'obra de la Mercè, la redempció de captius. No es tracta d'una advocació «local», o diocesana, sinó «nacional», en el ple sentit de la paraula. Què han fet, doncs, els nostres liturgistes?

Però això no ho explica tot. Un mínim de sensibilitat hauria de dur a «suplir» la deficiència de

la normativa litúrgica. La «normalització» de què tant es parla avui, també hauria d'actuar en aquest camp, oi? Sobretot després del document «Arrels cristianes de Catalunya». Si no en vivim, d'aquestes arrels, si no hi arrelem nosaltres, malament rai.

I evidentment, no hi ha res —absolutament res— que expliqui en una vila catalana una missa vespertina d'un dia de cada dia en castellà. I com la cosa més natural del món, sense explicació de cap mena.

Vaig sortir de la celebració bon xic trasbalsat. M'hi vaig trobar malament. M'hi vaig sentir foraster de la pitjor manera: foraster a casa. — *Josep M. Totosaus*

VIDA DEL CENTRE

Represa

Obriem les portes, amb tota puntualitat, el dia primer de setembre. De seguida va ser qüestió de fer arribar a tots els nostres subscriptors el número 101 de QUADERNS DE PASTORAL (que recollia la Jornada commemorativa que havíem celebrat a Montserrat el dia 9 de maig, amb motiu de l'aparició del número 100). Ja havia quedat enllestit a finals de juliol, però l'havíem deixat dormir durant l'agost. També vam haver d'espavilar-nos per en-sobrar i enviar el programa general del Centre per al nou curs. Alguns ens diuen que encara no l'han rebut, a hores d'ara (el ser-

vei de correus sembla cada vegada més insegur). Si tal és el vostre cas, no us estiguen de demanar-lo per telèfon a secretaria.

Consell de Direcció

El curs passat va celebrar dues reunions. Ara es trobarà novament a principis d'octubre.

A la reunió de començament de curs el Consell ha d'aprovar la liquidació del pressupost del curs passat i el pressupost per al curs nou i ha de marcar les grans orientacions del Centre.

A la reunió de maig ja va començar a parlar de la manera de celebrar els vint anys de vida del

C.E.P. Sembla que prendrà la forma d'una reflexió sobre els camins de la pastoral, avui, amb atenció preferent a la dimensió missionera en una Catalunya que ha canviat i canvia. Ja us en mantindrem informats.

També a la darrera reunió, el Consell va ser informat que recentíssimament havien estat presos els contactes per a la vinculació del Centre a la Facultat de Teologia. Aquesta aspiració —que va néixer abans mateix de l'existència del Centre: ara ja fa vint anys va ser consultada la Congregació pontificia— s'ha anat traduint en una sèrie de contactes, gestions i projectes. El Consell de Direcció va donar, un cop més, el seu vist-i-plau a l'elaboració d'un avantprojecte de vinculació i va indicar-ne les línies bàsiques. D'acord amb aquestes, l'avantprojecte va ser preparat i portat el mes de juny a la Facultat de Teologia. Com escau, el Consell de Direcció vetllarà aquest afer, que sempre ha considerat molt important.

Aquesta reunió té, encara, una altra decisió a l'ordre del dia: el nomenament de director, tota vegada que l'actual ha acomplert ja el termini estatutari. Ben segur que ara que llegiu aquest número la reunió ja ha tingut lloc.

La composició actual del Consell de Direcció és la següent: President: Excm. i Revm. Sr. Dr. Ramon Torrella, arquebisbe de Tarragona, delegat per la Conferència episcopal tarraconense. Director del Centre: Mn. Joan Bat-

lles. Delegats dels bisbats catalans: Mn. Esteve Andreu (Girona), Mn. Salvador Bardulet (Vic), Mn. Josep Boix (Barcelona), Mn. Francesc Ciuraneta (Tortosa), Mn. Josep Gil (Tarragona), Mn. Màrius Rodrigo (Lleida), Mn. Josep Rota (Solsona), Mn. Ramon Sàrries (Urgell). Delegats de la Unió de Religiosos de Catalunya: P. Pere Ferrer Pi, provincial dels PP. Jesuïtes, i Mare Felicíssima Fernández, provincial de les RR. Escolàpies. Secretari: Mn. Josep M. Totosaus.

Comitè executiu

També ha començat ben d'hora la seva tasca: ha tingut una primera reunió i n'ha de tenir una altra abans d'acabar el setembre. A la llista que donàvem al número 100 (p. 84) cal afegir-hi Mn. Jaume Duch, que s'hi ha reincorporat després d'un temps d'excèdència.

El curset «Pastoral a Catalunya» i els tallers de Pastoral centren actualment la reflexió conjunta. I la manera de dur a la pràctica les orientacions que vagi donant el Consell de Direcció sobre la celebració del vintè any del Centre.

També tenim pendent el Servei de Documentació, que va ser molt dinàmic durant uns anys, i que ara fa una temporada que viu en estat somort. En veiem la importància però no acabem de trobar-ne el desllorigador.

Xifres

Encara no podem presentar el balanç definitiu del curs 1986-87, que tanquem a finals de mes. Però sí que podem avançar que ha estat altament satisfactori i que, a hores d'ara, hem rebut aquestes aportacions: Fons comú diocesà de Barcelona: 535.000 ptes.; altres

bisbats catalans: 335.000; col·laboracions de parròquies: 1.200.000; col·laboracions de comunitats religioses: 235.000; col·laboracions de particulars: 400.000.

A tots els que feu possible la nostra obra, moltes gràcies.

*Josep M. Totosaus
21 de setembre de 1987*

COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Valentí Balaguer (rector de la Mare de Déu dels Desemparats, l'Hospitalet de Llobregat); Joaquim Brustega (rector de la Mare de Déu de la Salut, Badalona; vicari episcopal de la zona Badalona - Santa Coloma - Sant Adrià); Josep Casals (rector de Sant Joan de Vilatorrada, Vic); Pere Domènech (moderador de l'equip pastoral de Sant Joan Baptista, de Pineda de Mar, Gironà); Lluís Duch (monjo de Montserrat, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya); Jordi Figueras (rector de Bonastre, Tarragona; corresponsal de «Quaderns»); Climent Forner (rector de Navàs, Solsona; corresponsal de «Quaderns»); Antoni Mirabet (membre de la Delegació de Mitjans de Comunicació Social, Urgell; corresponsal de «Quaderns»); Josep M. Mora (rector de Sant Esteve de Ripollet, Barcelona); Jordi Rosell (rector de Sant Esteve, Vila-seca, Tarragona); Joan Sanmartí (rector de Sant Miquel; membre de l'equip sacerdotal, Cornellà); Francesc Segalés (ex-vicari de Sant Miquel del Port, Barcelona; actualment resident a Mèxic); Joan Subirà (periodista, rector de Castellví de Rosanes, Barcelona); Josep M. Totosaus (director de «Quaderns», Barcelona) i Francesc Vilamala (arxiprest de Provençals; rector de la Mare de Déu de les Neus, Sant Adrià de Besòs).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastoral. Rivadeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58 - 08002 - BARCELONA.

Director: Josep M. Totosaus - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Huguet, Joaquim Pla, Mateu Terrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana - Preu de la subscripció per al 1987: 2.000'— ptes. - Dipòsit legal: B 25.506 - 1969 - Amb llicència eclesialística. Novembre 1987.

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS

CURS 1987-1988

PROGRAMACIÓ DE GENER A MARÇ

SESSIONS DE TARDA

- El cristià i les qüestions econòmiques, socials i polítiques. — *Antoni Bascompte*. 7 sessions, dijous, del 14 de gener al 25 de febrer. De 4'30 a 5'30.
- La parella humana. — *Ignasi Salvat*. 7 sessions, dijous, del 14 de gener al 25 de febrer. De 5'45 a 6'45.
- L'aportació de l'Església llatino-americana. — *Intermon*. 4 sessions, dijous, del 3 de març al 24 de març. De 4'30 a 6'45.

SESSIONS DE VESPRE

- Els miracles de Jesús. — *Xavier Alegre*. 5 sessions, di lluns, 11 gener - 8 febrer, 7'30-9.
- L'oració al Nou Testament. — *Pere Franquesa*. 5 sessions, dimecres, 10 febrer - 9 març.
- «El Just sofrent» — Un jueu i un cristià llegeixen el salm 22 i els cants del servent de Jahvè. — *Carles Benarroch i Jordi Sánchez Bosch*.

centre d'estudis pastorals